

Příloha koncepční části strategie NAD ORLICÍ, o.p.s.

SOCIOEKONOMICKÁ ANALÝZA ÚZEMÍ NAD ORLICÍ, o.p.s.

1.1. Obce v území a jejich základní charakteristika

MAS NAD ORLICÍ působí na území dvou krajů (Královéhradecký a Pardubický kraj) a čtyřech bývalých okresů - Hradec Králové, Rychnov nad Kněžnou, Pardubice a Ústí nad Orlicí.

V území MAS NAD ORLICÍ se nachází celkem 58 obcí. Z nich 35 spadá do Královéhradeckého kraje, 23 obcí jsou součástí Pardubického kraje.

Přenesenou působnost samosprávy vykonávají v území tyto obce s rozšířenou působností:

Kostelec nad Orlicí - 19 obcí
Vysoké Mýto - 21 obcí
Hradec Králové - 12 obcí
Rychnov nad Kněžnou - 3 obce
Ústí nad Orlicí - 2 obce
Dobruška - 1 obec

Soupis obcí MAS NAD ORLICÍ s kódy ZÚJ, jejich status, místní části, rozčlenění do krajů, okresů a ORP včetně základních charakteristik (počet obyvatel, rozloha a hustota osídlení) je uveden v příloze č. 2, soubor 2.1. Obce v území a jejich základní charakteristika.

V následující tabulce jsou uvedeny souhrnné hodnoty počtu obyvatel, rozlohy a hustoty za spádová území ORP a celkem za MAS NAD ORLICÍ.

Tabulka č. 1: Počty obyvatel, rozloha (km²) a hustota v územích ORP a celkem MAS NAD ORLICÍ

ORP	Počet obyvatel	Rozloha	Hustota
Hradec Králové	11 615	116,09	100,65
Dobruška	231	5,65	40,88
Kostelec nad Orlicí	22 539	200,63	112,34
Rychnov nad Kněžnou	527	12,93	40,76
Ústí nad Orlicí	991	19,28	51,40
Vysoké Mýto	15 379	128,47	119,73
CELKEM MAS NAD ORLICÍ	51 285	483,05	106,17

Zdroj: ČSÚ, 2019

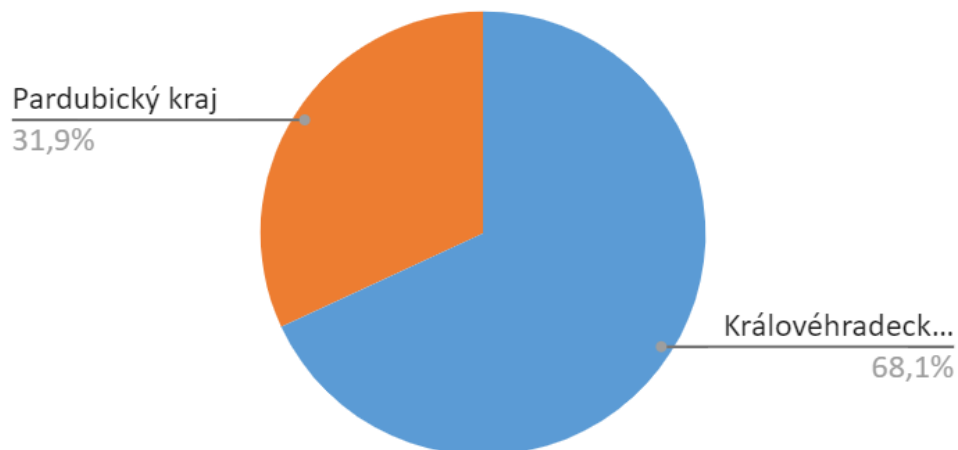
Obrázek č.1: Mapa území MAS NAD ORLICÍ

Rozdělení počtu obyvatel a rozlohy území MAS NAD ORLICÍ mezi jednotlivé kraje je uvedeno v následujících grafech.

Graf č. 1: Poměr počtu obyvatel mezi kraji v %

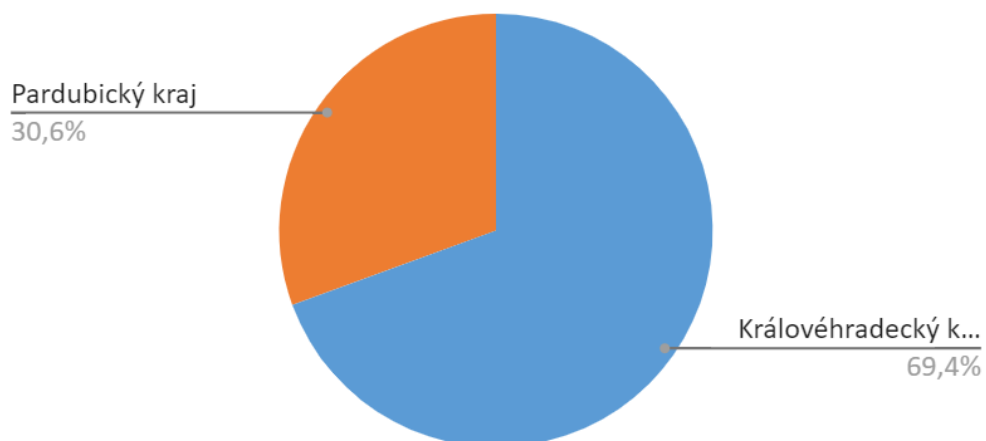
Poměr počtu obyvatel mezi kraji v %

Zdroj: ČSÚ, 2019

Graf č. 2: Poměr rozlohy území mezi kraji v %

Poměr rozlohy území mezi kraji v %

Zdroj: ČSÚ, 2019

Z hlediska rozlohy se v území nachází 43 obcí o rozloze do 10 km², 10 obcí mezi 10 a 20 km², 4 obce mají rozlohu mezi 20 a 30 km², pouze Týniště nad Orlicí má rozlohu větší než 50 km². Porovnání rozlohy jednotlivých obcí je v příloze č. 2., soubor 2.1. Obce v území a jejich základní charakteristika.

Shrnutí kapitoly 1.1. Obce v území a jejich základní charakteristika

Území MAS NAD ORLICÍ tvoří 58 obcí, jejichž základním společným jmenovatelem je blízkost řeky Orlice (včetně Tiché a Divoké Orlice). Tato skutečnost předurčuje protáhlý tvar území a zároveň jeho správní nejednotnost. Obce náleží ke dvěma krajům (Královéhradecký, Pardubický) a třem okresům (Hradec Králové, Rychnov nad Kněžnou, Ústí nad Orlicí). Rovněž přiřazení k obcím s rozšířenou působností je nerovnoměrné. Z hlediska tvorby a realizace strategie je však dobré přihlédnout k tomu, že členské obce MAS tvoří větší celek než jednotlivé správní útvary a mohou tak při svém rozvoji vytvářet důležité regionální přesahy.

1.2. Sídlní struktura území

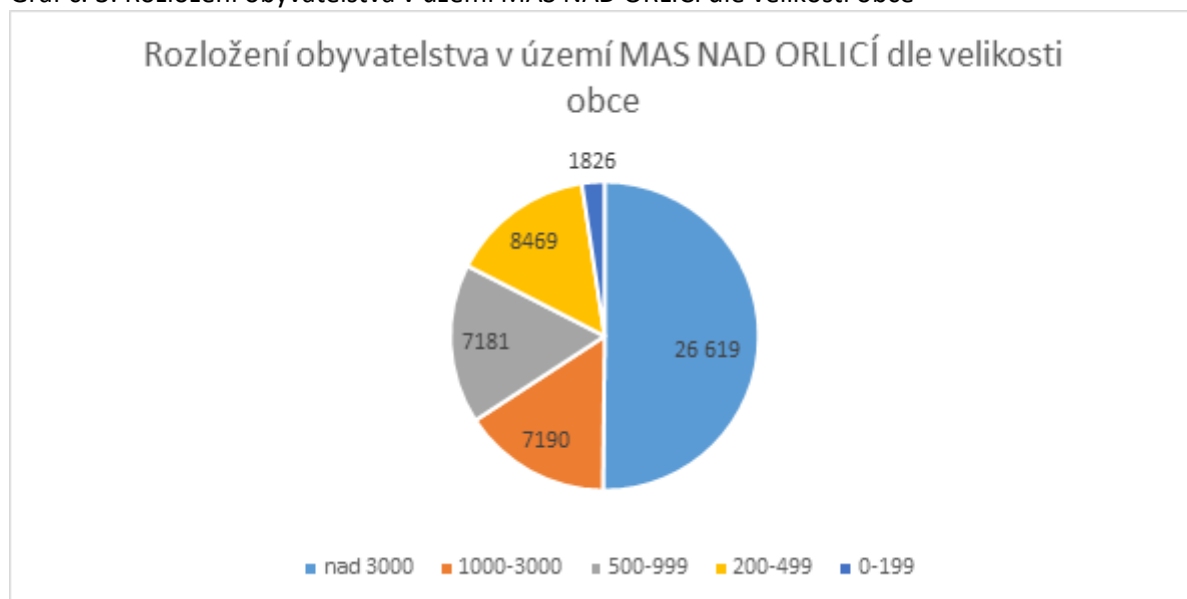
MAS NAD ORLICÍ působí na území 58 obcí, z toho 14 obcí má do 199 obyvatel, 25 obcí má 200 – 499 obyvatel, 11 obcí má 500 – 999 obyvatel, 4 obcí má 1000 – 2999 obyvatel a 4 obce mají nad 3000 obyvatel.

Nejvíce obyvatel žije ve čtyřech významných městech - Třebechovice pod Orebem (5 771 obyv.), Kostelec nad Orlicí (6 145 obyv.), Týniště nad Orlicí (6 055 obyv.) a Choceň (8 648 obyv.). Nejméně obyvatel žije v obcích Proruby (54) a Plchovice (66).

Statut města používají obce Borohrádek, Choceň, Kostelec nad Orlicí, Třebechovice pod Orebem a Týniště nad Orlicí; jediným městysem v území jsou Častolovice.

34 obcí v území má přidružené 2 a více místních částí.

Graf č. 3: Rozložení obyvatelstva v území MAS NAD ORLICÍ dle velikosti obce

Zdroj: ČSÚ, 2019

Shrnutí kapitoly 1.2. Sídlní struktura území

Jde o venkovský region se značným počtem menších sídel (39 obcí do 500 obyvatel). Sídlní strukturou je území MAS NAD ORLICÍ nejvíce podobné území MAS ORLICKO (podobný počet obcí - NAD ORLICÍ 58, ORLICKO 57, nad 50% obyvatel žije ve větších městech – Česká Třebová, Králíky a Letohrad, Ústí nad Orlicí a Žamberk). Rozdílná je např. vyšší turistická atraktivita regionu MAS ORLICKO.

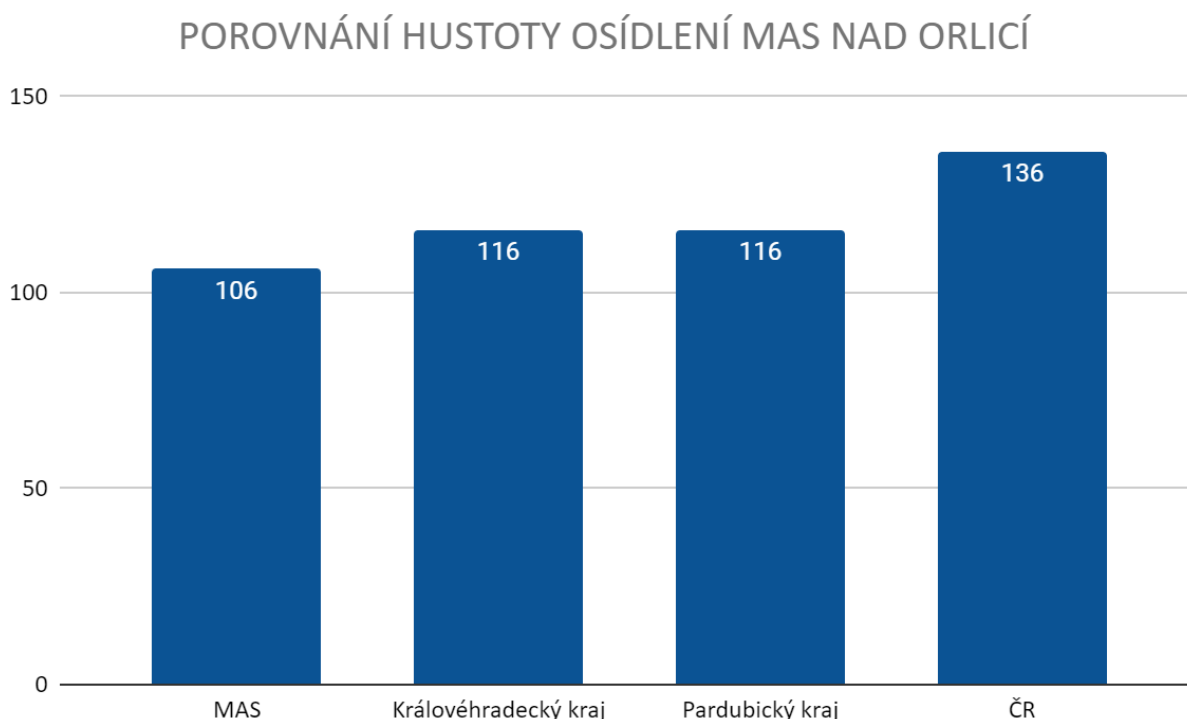
Vzhledem k tomu, že počet obyvatel v obci je údajem, který nejvíce ovlivňuje její charakter i možnosti (způsob fungování samosprávy, dotační politika atd.) bude členění podle velikosti sídel používáno při interpretaci analytických dat v dalším textu Strategie.

1.3. Hustota osídlení v území (Míša a Lenka)

Celková rozloha území je 483,05 km², v území MAS NAD ORLICÍ žilo podle ČSÚ k 31. 12. 2019 51 285 obyvatel. Hustota osídlení je tedy 106,17 obyv./km², což přibližně odpovídá i krajským průměrům - Pardubický kraj 116, Královéhradecký 116.

Nejvíce osídlenými obcemi v MAS NAD ORLICÍ jsou město Choceň (398,5 obyv./km²), městys Častolovice (296,6 obyv./km²) a město Třebechovice pod Orebem (274,8 obyv./km²). Naopak nejmenší hustotu mají obce Kostecké Horky (11,4 obyv./km²), Běleč nad Orlicí (18,8 obyv./km²) a Proruby (21,3 obyv./km²).

Graf č. 4: Porovnání hustoty osídlení MAS NAD ORLICÍ

Zdroj: ČSÚ, 2019

Shrnutí kapitoly 1.3. Hustota osídlení v území

Hustota osídlení oproti průměru ČR (136 obyv./km²) je výrazně nižší. Ačkoliv průměrnou hustotou osídlení se území MAS blíží průměrům obou krajů, na jejichž území se nachází, lze mezi jednotlivými sídly najít velké rozdíly. Není výjimkou, že se bezprostředně vedle území s velkou hustotou obyvatel nacházejí území s velmi nízkou hustotou. Je to jev, který jistě zvyšuje atraktivitu území pro jeho obyvatele – z rušných sídel není daleko do klidných oblastí a naopak.

1.4. Druhy pozemků

Z hlediska rozložení druhů pozemků se území MAS NAD ORLICÍ nijak výrazně nevymyká průměru České republiky. Mírně vyšší hodnoty vykazuje v orné půdě (ČR 37%, MAS 41%) a naopak mírně nižší v ostatních plochách (ČR 9%, MAS 6,5%). V území chybí (vzhledem ke klimatickým podmínkám zcela oprávněně) chmelnice a vinice.

Podrobné údaje ke skladbě pozemků v území MAS NAD ORLICÍ jsou uvedeny v příloze č. 1 soubor 2.4. Druhy pozemků.

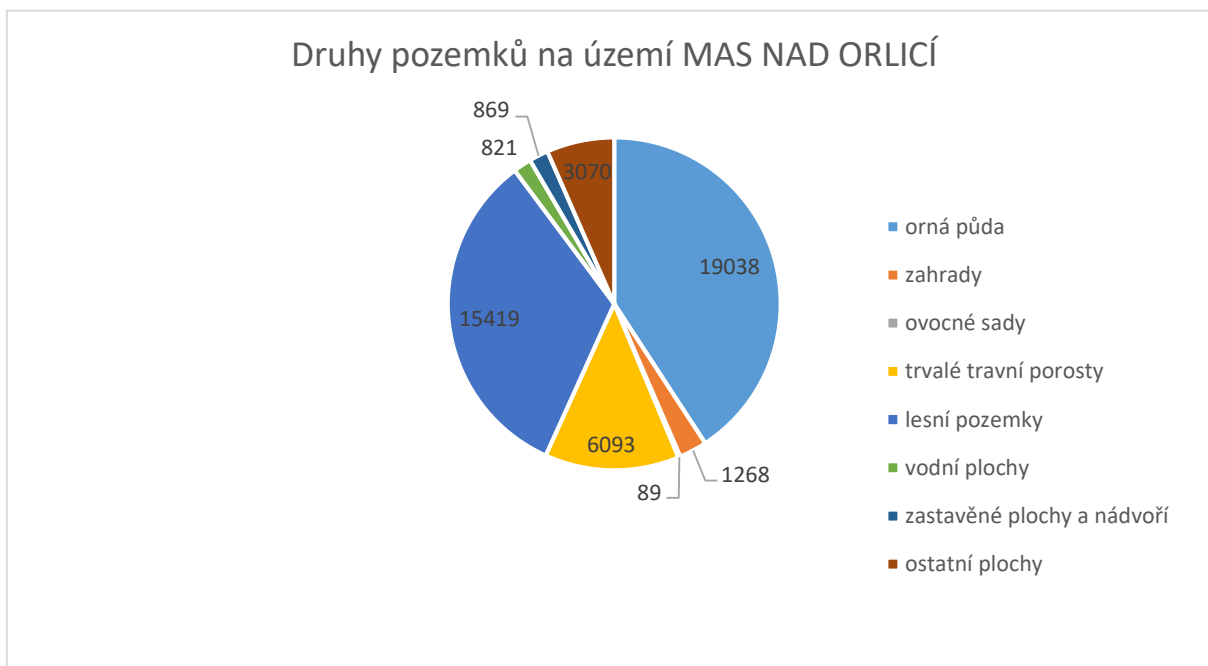
V následující tabulce a grafech je zobrazeno poměrné složení druhů pozemků a vývoj změny, ke které došlo mezi lety 2014 a 2019.

Graf č. 5: Podíl zemědělské a nezemědělské plochy na území MAS NAD ORLICÍ

Zdroj: ČSÚ, 2019

Graf č. 6: Druhy pozemků na území MAS NAD ORLICÍ

Zdroj: ČSÚ, 2019

Tabulka č. 2 Vývoj změny druhů pozemků na území MAS v letech 2014 a 2019 (v ha)

	2014	2019	rozdíl
zemědělská půda	26587	26488	-99
orná půda	19263	19038	-225
zahrady	1228	1268	39
ovocné sady	57	89	32
trvalé travní porosty	6038	6093	55
nezemědělská půda	20078	20175	97
zastavěné plochy a nádvoří	876	869	-7
vodní plochy	802	821	19
lesní pozemky	15387	15419	32
ostatní plochy	3012	3070	58
celková plocha	46665	46663	-2

Zdroj: ČSÚ, 2019

Pozn.: Rozdíl v celkové výměře je způsoben obnovou katastrálního operátu v jiné souřadnicové soustavě.

Shrnutí kapitoly 1.4. Druhy pozemků

V území MAS NAD ORLICÍ převažuje zemědělská půda nad nezemědělskou. Spolu se zalesněním, které je nad průměrem obou krajů, v jejichž území se MAS nachází, lze konstatovat, že se jedná převážně o zemědělsky obhospodařovanou krajinu.

V území nedochází k žádným razantním změnám v druhové skladbě pozemků. V rámci zemědělské půdy došlo k mírnému úbytku orné půdy, naopak došlo ke zvětšení plochy zahrad a trvalých travních porostů a velký progres zaznamenaly sady.

Pokud se týká výměry zemědělské půdy, tak se svými (0,51) ha na obyvatele je MAS NAD ORLICÍ v r. 2019 nad průměrem ČR (0,34 ha).

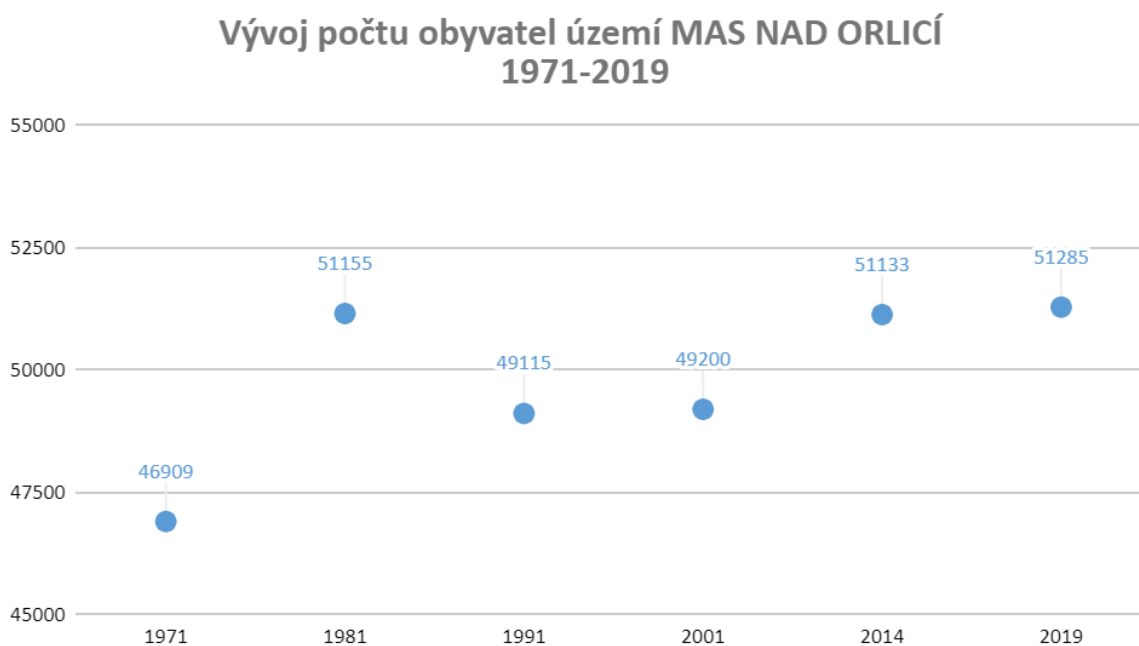
1.5. Obyvatelstvo

1.5.1. Historický vývoj počtu obyvatel území MAS NAD ORLICÍ

První písemnou zmínku nalézáme u šesti obcí již ve 13. stol. Více jak polovina obcí v regionu má první písemnou zmínku datovanou k 14. stol. To svědčí o dlouhodobé tradici osídlení v regionu.

Z hodnocení historického vývoje počtu obyvatel v jednotlivých obcích v období 1971 – 2014 je patrné, že mezi lety 1971 – 1981 došlo k nárůstu počtu obyvatel, a to vlivem silné populační vlny tzv. „Husákových dětí“. Naopak mezi lety 1991 – 2001 měl počet obyvatel v území klesající tendenci. V letech 2011 až 2013 se projevuje trend stěhování obyvatel z měst na venkov, a to především z Hradce Králové, dále se projevila zvýšená porodnost v letech 2007 – 2010. Od roku 2010-2019 se vývoj v počtu obyvatel výrazně nemění.

Graf č. 7: Vývoj počtu obyvatel území MAS NAD ORLICÍ 1971-2019

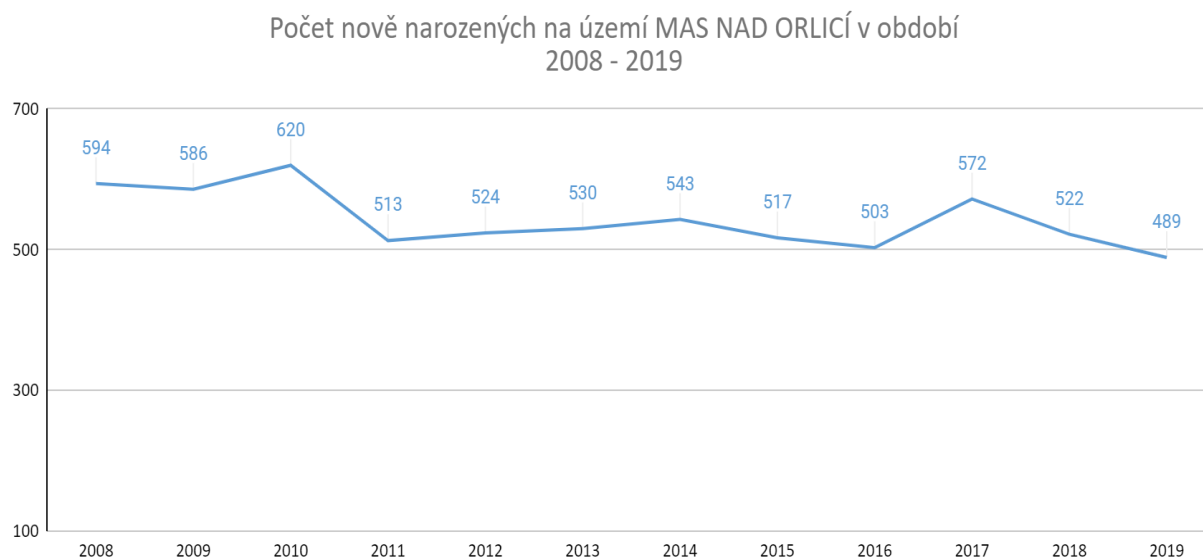

Zdroj: ČSÚ, 2019

Přírůstek způsobený nově narozenými

Přírůstek v počtu obyvatel způsobený nově narozenými občany mezi lety 2008-2019 je nejvyšší ve městech Choceň, Týniště nad Orlicí a Kostelec nad Orlicí. Nejméně nově narozených dětí je v obcích Proruby, Plchovice, Vysoký Újezd.

Graf č. 8: Počet nově narozených na území MAS NAD ORLICÍ v období 2008-2019

Zdroj: ČSÚ, 2019

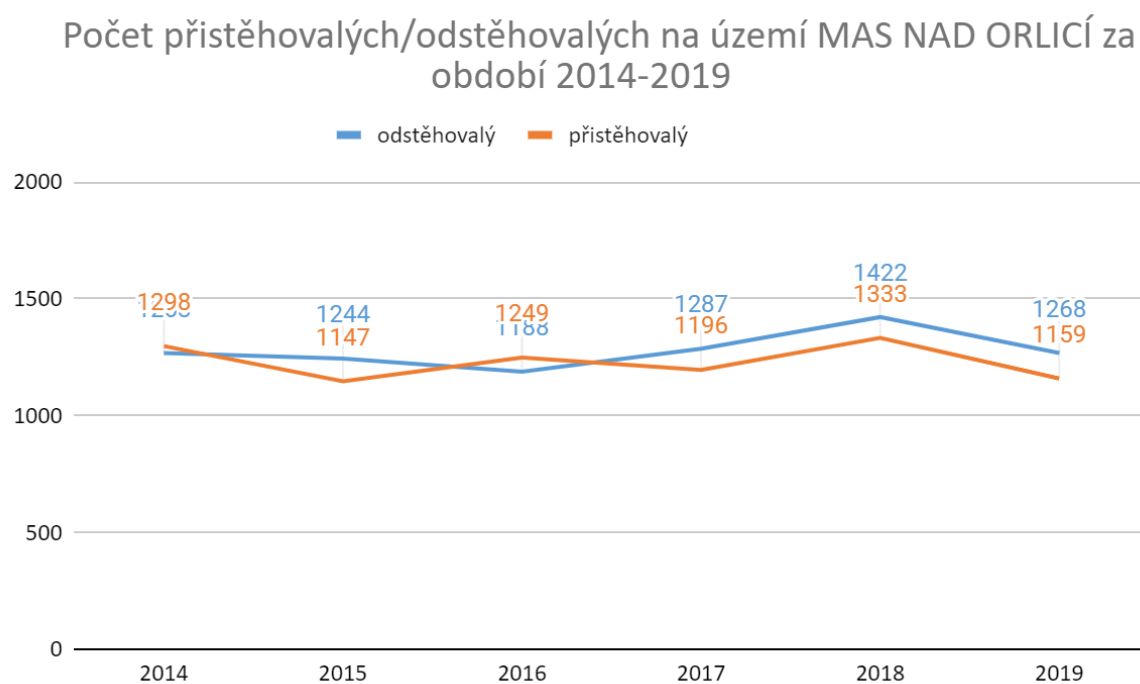
Změny způsobené migrací

V období 2014 – 2019 se do regionu nebo v rámci regionu přistěhovalo 7 683 osob, největší změny nastaly v roce 2018.

Za sledované období 2014 – 2019 se nejvíce obyvatel přistěhovalo do měst s více než 3000 obyvateli – do Chocně 1 074, do Kostelce nad Orlicí 810 obyvatel, do Třebechovic pod Orebem 714 obyvatel a do Týniště nad Orlicí 846 obyvatel. V poměru na počet obyvatel největší nárůst přistěhovalých zaznamenali v obcích Kosořín, Běleč nad Orlicí a Vysokém Újezdě. Jedná se o menší obce v blízkosti větších měst - Hradce Králové a Choceň. Naopak nejmenší nárůst přistěhovalých byl v obcích Bošín, Očelice a Sudslava.

V období 2014 – 2019 se z regionu nebo v rámci regionu odstěhovalo 7 382 osob, největší změny nastaly v roce 2018, kdy se odstěhovalo 1 333 osob.

Graf č. 9: Počet přistěhovalých/ odstěhovalých na území MAS NAD ORLICÍ za období 2014 – 2019

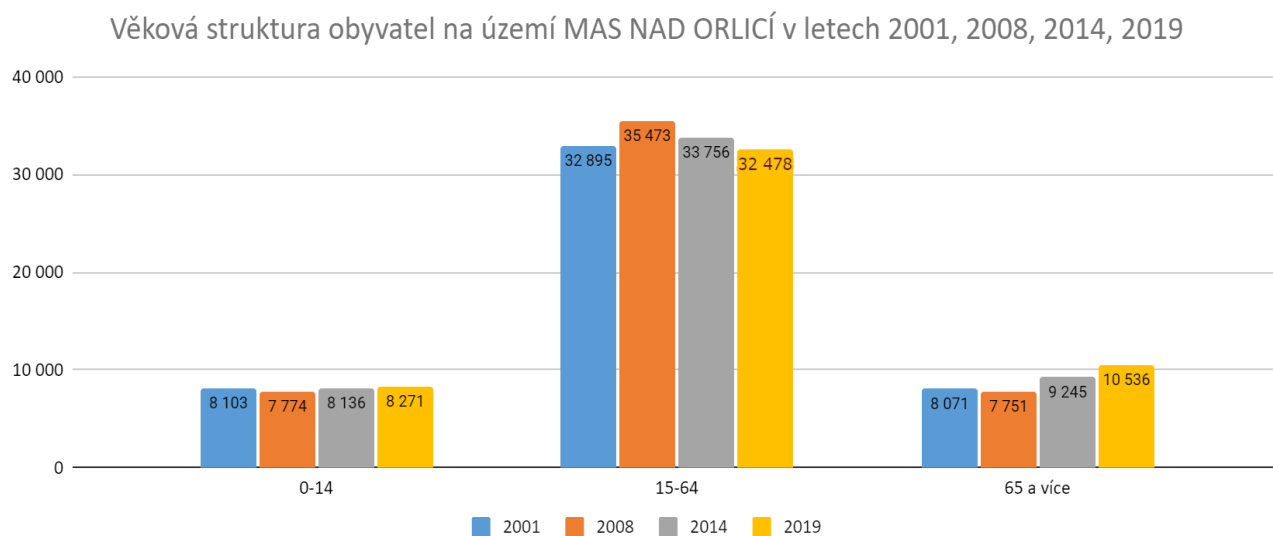

Zdroj: ČSÚ, 2019

1.5.2. Věková struktura obyvatel

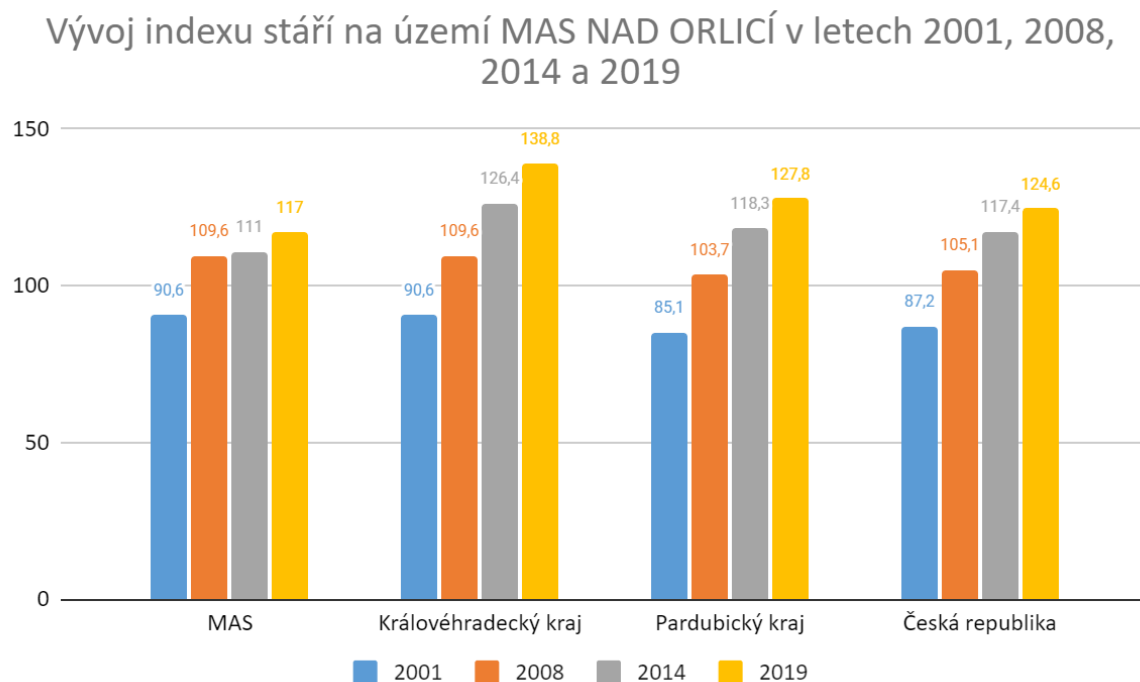
Jak lze vidět v následujícím grafu, věková skupina 0 – 14 let se od roku 2001 zvýšila o necelých 200 obyvatel. Ve skupině 65 + došlo mezi léty 2001 a 2019 k nárůstu obyvatel o 2 465.

Graf č. 10: Věková struktura obyvatel na území MAS NAD ORLICÍ v letech 2001, 2008, 2014 a 2019

Zdroj: ČSÚ 2019

Graf č. 14: Vývoj indexu stáří na území MAS NAD ORLICÍ v letech 2001, 2008, 2014 a 2019

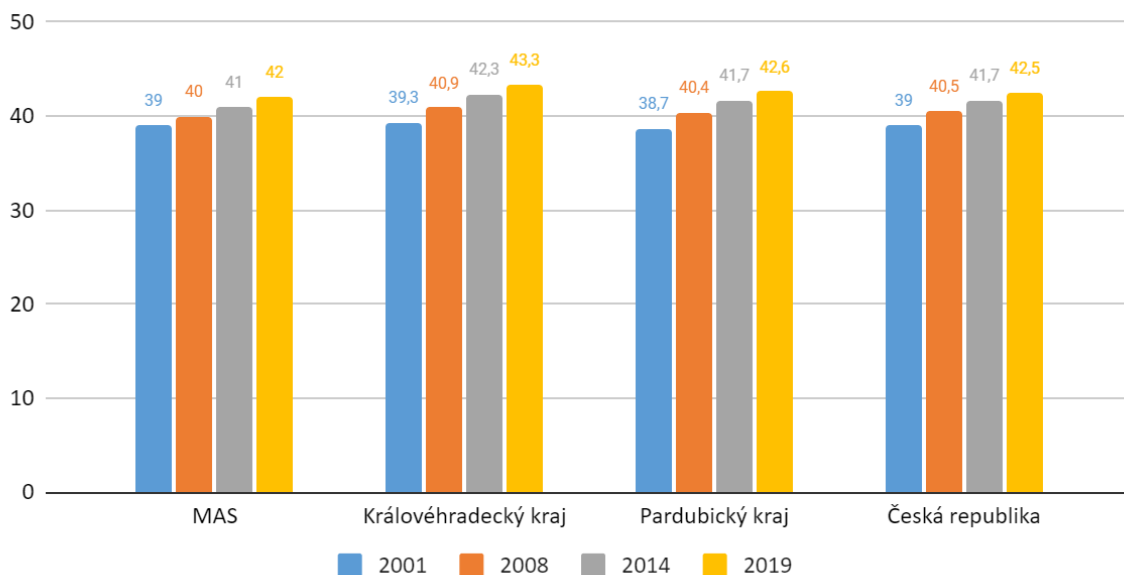

Zdroj: ČSÚ, 2019

V období 2001 – 2019 vzrostl index stáří v území z hodnoty 90,6 (poměr počtu obyvatel starších 65 let na 100 dětí ve věkové skupině do 15 let) na hodnotu 117. Ve sledovaném časovém období je patrné stárnutí populace v území MAS, které není tak výrazné jako např. v celém Královéhradeckém kraji. V roce 2019 byl nejvyšší věkový průměr v obcích Proruby (50 let), Plchovice (47 let) a Chleny (46 let). Naopak nejmladší obcí je Kosořín (38 let), Librantice (38 let), Polom (38 let) a Zářecká Lhota (také 38 let).

Graf č. 15: Věkový průměr obyvatel na území MAS NAD ORLICÍ za období 2001 – 2019

Věkový průměr obyvatel na území MAS NAD ORLICÍ za období 2001 - 2019

Zdroj: ČSÚ, 2019

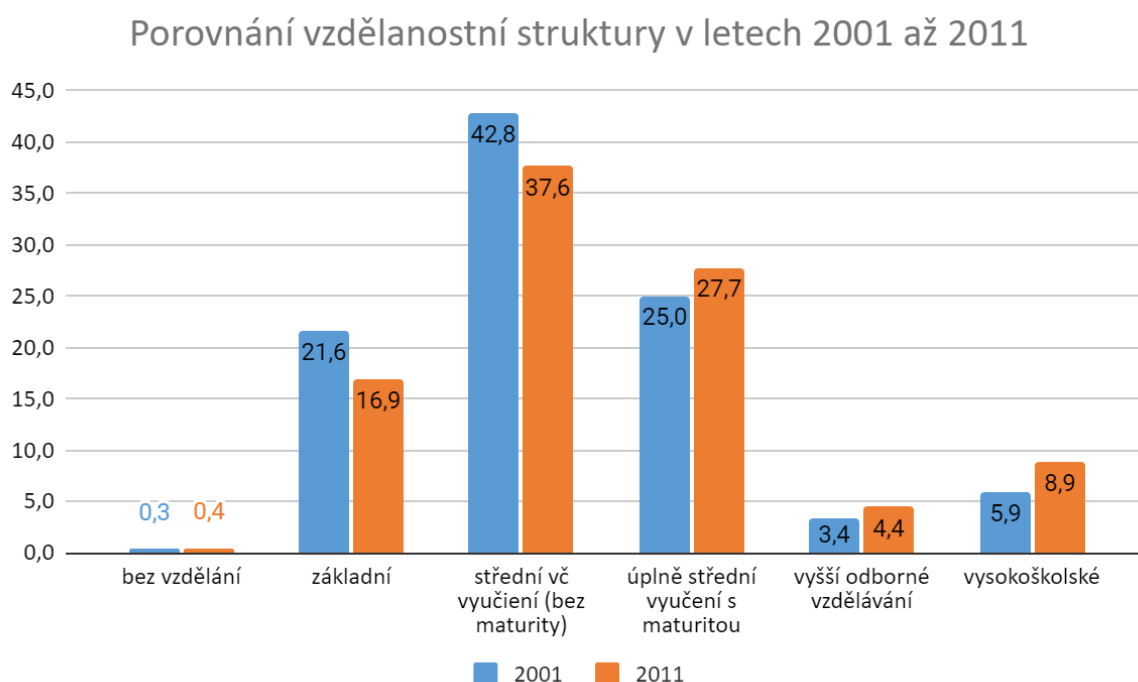
1.5.3. Vzdělanostní struktura obyvatel

Vzdělanost obyvatelstva byla hodnocena na základě posouzení podílu obyvatel s nejvyšším dosaženým vzděláním na počet obyvatel starších 15 let.

Data jsou převzata ze Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001 a 2011, data k nejnovějšímu období ještě bohužel nejsou známa.

Změny vzdělanostní struktury v rozmezí let 2001 a 2011 jsou patrné z následujícího grafu.

Graf č. 16: Srovnání vzdělanostní struktury v letech 2001 až 2011

Zdroj: SLDB, 2001, 2011

Shrnutí kapitoly 1.5. Obyvatelstvo

Počet obyvatel v území MAS NAD ORLICÍ vykazuje v posledních letech mírný nárůst (v 70% obcích). Ten není ani tak způsoben nově narozenými, ale spíše migrací obyvatel ve prospěch přistěhovalých: od roku 2011 je počet přistěhovalých ve velké většině vyšší než odstěhovalých. Největší příliv obyvatel zaznamenaly zejména obce v blízkosti velkých měst, které připravili stavební parcely.

Index stárí je ve sledovaném období poměrně stabilní a s hodnotou stále nižší, než je rychle rostoucí hodnota ČR.

Průměrný věk na území MAS za období 2014 až 2019 se zvýšil o 1 rok a je přibližně stejný jako celorepublikový průměr.

V dlouhodobějším horizontu lze také pozorovat zvýšení počtu obyvatel s vyšším než úplným středním vzděláním. Pokud bude tento trend pokračovat i v budoucnu a bude-li ubývat zejména absolventů středního vzdělávání bez maturity a vyučených, může se projevit nedostatek technicky a řemeslně kvalifikovaných lidí, jak na ně již v některých krajích poukazují statistiky.

1.6. Infrastruktura a vybavenost

1.6.1. Technická infrastruktura

Vodovod

V 55 obcích je vybudován vodovod, zcela bez vodovodu jsou obce Bošín, Plchovice a Proruby. Ve více jak polovině obcí občané využívají vodu z vlastních studní. Ve větších obcích a městech občané využívají vlastní zdroje vody především v místních částech, které nejsou napojeny na vodovod.

Hlavními správci vodovodů a kanalizací jsou Vodovody a kanalizace Jablonné nad Orlicí, a.s. (na území MAS spravuje vodovod v 21 obcích), Aqua servis, a.s. (19 obcí), Vodovody a kanalizace Hradec Králové, a.s. (11 obcí) a Vodovody a kanalizace Vysoké Mýto, s.r.o. (4 obce).

Kanalizace a ČOV

V posledních letech byla v mnoha obcích budovaná kanalizace. Různými způsoby je odkanalizováno 57 obcí, kanalizace chybí v obci Proruby.

Mnohdy neúplná síť jednotné kanalizace odvádí často jak dešťové, tak i splaškové odpadní vody prostupující do kanalizace nebo přímo do vodoteče ze septiků a žump, ovšem napojení na ČOV má 26 obcí regionu. Pro většinu obcí je díky rozptýlené zástavbě, nákladnému financování a následnému náročnému provozu vybudování ČOV často nereálné. Mnohé obce řeší čištění odpadních vod individuálními čističkami, které jsou u novostaveb teď již povinné, výjimečně se objevují ekologické varianty čištění odpadních vod – kořenové čističky, půdní filtry.

Hlavními správci vodovodů a kanalizací jsou Vodovody a kanalizace Jablonné nad Orlicí, a.s., Aqua servis, a.s., Vodovody a kanalizace Hradec Králové, a.s. a Vodovody a kanalizace Vysoké Mýto, s.r.o.

Plynofikace

Plynofikace byla provedena v 91% obcí na území MAS NAD ORLICÍ. Sítě jsou zachovalé, ve větších obcích a ve městech byly budovány v 90. letech, v menších obcích většinou v letech 2000 – 2006. Plynofikovány nejsou obce do 199 obyvatel – Bošín, Kostelecké Horky, Nasavrky, Proruby, Krchleby, Vysoký Újezd a Zdelov. Zmiňované obce plynofikaci zatím neplánují - především pro nezájem občanů, kteří využívají jiné typy topení. Distributorem a správcem sítě v celém území MAS NAD ORLICÍ je Innogy - GasNet.

Elektrická energie

Celé území MAS NAD ORLICÍ je elektrifikováno, rozvod je zajištěn a distribuován ze sítě ČEZ. Zásobování elektrickou energií je dostatečné a je schopné pokrýt i případné budoucí požadavky na zvýšenou spotřebu.

Z hlediska napěťové hladiny velmi vysokého napětí (VVN) 110kV se v zájmovém území nachází jedna transformovna (rozvodna) 110kV v Chocni (Dvořisko), v Týništi nad Orlicí je měnárna v majetku Českých drah. Distribuční trafostanice VVN 110kV, stejně jako u vysokého napětí (VN) 35kV neexistují.

Územím MAS NAD ORLICÍ prochází tato distribuční vedení VVN1 10kV:

V1195-1196 z Trafostanice (dále TR) Neznášov do TR Rychnov nad Kněžnou s odbočkou do měnárny ČD s Týništi nad Orlicí, délka na území - 47,48 km

V1181-1182-1183 z TR Rychnov nad Kněžnou do TR Žamberk a TR Ústí nad Orlicí (Kerhartice) - délka na území 30,33 km

V1989-1990 z TR Rychnov nad Kněžnou do TR Vamberk (není v majetku ČEZ distribuce, a.s.) délka na území - 6,69 km

V1173-1174 z elektrárny Opatovice (EOP) a z TR Pardubice sever do TR Choceň s odbočkou do měnínny ČD v Moravanech délka na území - 41,81 km

V1178 z TR Choceň do TR Ústí nad Orlicí (Kerhartice) délka na území - 8,74 km.

Na území MAS není žádná elektrárna – nejbližší je tepelná elektrárna v Opatovicích.

V následující tabulce je uveden přehled výroby elektřiny podle technologie elektráren. Jelikož data jsou dostupná pouze na úrovni krajů, můžeme pouze na základě znalosti konkrétních výrobců v území odvodit zastoupení technologie pro území MAS NAD ORLICÍ.

Tabulka č. 3: Výroba elektřiny v roce 2019 podle technologie elektráren v Královéhradeckém a Pardubickém kraji (MWh)

	Královéhradecký kraj	Pardubický kraj
jaderné elektrárny	0	0
parní elektrárny	610 185,97	519 5982,9
paroplynové elektrárny	0	0
plynové a spalovací elektrárny	326 400,5	325 252,6
vodní elektrárny	87 999,8	,6
přečerpávací vodní elektrárny	0	0
větrné elektrárny	21 876,9	19 583,1
fotovoltaické elektrárny	99 467,8	103 326,1

Zdroj: výkaz ERÚ-1, OTE, a.s. 2019

Z tabulky lze odečíst zajímavý fakt, že fotovoltaické elektrárny mají v obou krajích již větší výkon než dříve tradiční vodní elektrárny a významně narůstá výkon u větrných elektráren.

Energie z obnovitelných zdrojů

Fotovoltaické elektrárny jsou v Kosoříně, Sudslavě, Chlenech a Hřibínách – Ledské. Malé vodní elektrárny jsou v Albrechticích, dvě v Chocni, 2 v Zámrsku a Kostelci nad Orlicí. Větrné elektrárny na území MAS NAD ORLICÍ nejsou. Výskyt bioplynových stanic v území je zobrazen v následující tabulce.

Tabulka č. 4: Přehled bioplynových stanic na území MAS NAD ORLICÍ

název BPS	obec	elektrický výkon	tepelný výkon	druh	majitel
BPS Újezd	Černilov	550 kW	580 kW	zemědělský	R O L A N A, spol. s r.o.
BPS Jílovice	Jílovice	536 KW	520 KW	zemědělský	ZEMSPOL České Meziříčí, a.s.
BPS Bolehošť	Bolehošť	549 KW	577 KW	zemědělský	AGROSPOL Bolehošť, a.s.
BPS Svídnice	Svídnice	750 kW	696 KW	zemědělský	ZOPOS Přestavlky a.s.
BPS Mostek	Mostek	1000 KW	928 kW	zemědělský	Zemědělské družstvo Mostek

BPS Újezd u Chocně	Újezd u Chocně	1156 kW	1024 kW	zemědělský	Zemědělské družstvo Újezd u Chocně
BPS Vraclav	Sedlec u Vraclavi	1050 kW	928 kW	zemědělský	Zemědělské družstvo Vraclav

Zdroj: Česká bioplynová asociace, 2019

Tepluvod

Teplárna na území MAS NAD ORLICÍ není, obce nejsou napojeny na teplárny z okolního území.

Telekomunikace

Telefonní síť (pevná linka) a pokrytí signálem pro mobilní sítě jsou v území dle dotazníkového šetření vyhovující.

Připojení na Internet

Připojení k Internetu je zajišťováno buď přes telefonní linku, nebo pomocí bezdrátových datových sítí, jejichž provoz je většinou zajišťován místními soukromými firmami. Připojení k Internetu je možné ve všech obcích v území.

Optickou síť má 28 obcí a v 8 se připravuje. Dostupnost internetu je dnes už samozřejmostí, rostou požadavky na vysokorychlostní připojení, vlivem častějšího využívání práce z domu.

Veřejné osvětlení

Veřejné osvětlení bylo v regionu budováno převážně v 70. letech, ve většině obcí došlo k jeho částečné nebo celkové obnově. Na území se již prakticky nevyskytují obce, které by měly nevyhovující osvětlení. V řadě z nich volí úspornější varianty osvětlení pomocí LED světel, nebo ztmavujících a reagujících na pohyb.

Nakládání s odpady

Na území MAS působí čtyři, resp. dvě svozové společnosti – společnost Marius Pedersen a.s. (jeho pobočka Ekola České Libchavy zajišťuje svoz ve 31 obcích na území, Marius Pedersen Náchod a.s. zajišťuje svoz v 16 obcích a Hradecké služby a.s. ve 2 obcích) a dále firma ODEKO s.r.o. (ve společném vlastnictví deseti obcí, na území MAS svoz v 9 obcích). Tyto společnosti zajišťují svoz směsného komunálního, separovaného (plasty, papír, sklo) a biologicky rozložitelného odpadu.

V území MAS není v současné době provozována žádná skládka odpadů. Veškerý směsný komunální odpad z území končí na skládkách firmy Marius Pedersen a.s., která má v okolí 2 skládky: v Křovicích u Dobrušky a v Českých Libchavách (pobočka Ekola České Libchavy s.r.o.).

Odeko	Albrechtice nad Orlicí, Borohrádek, Čermná nad Orlicí, Bolehošť, Lípa nad Orlicí, Častolovice, Čestice, Týniště nad Orlicí, Ždár nad Orlicí
Marius Pedersen	Běleč nad Orlicí, Běstovice, Blešno, Borovnice, Bošín, Černilov, Chleny, Choceň, Jeníkovice, Jílovice, Dobříkov, Hřibiny-Ledská, Koldín, Kosořín, Kostelec nad Orlicí, Kostecké Horky, Krchleby, Lhoty u Potštejna, Ledce, Libníkovice, Librantice, Mostek, Nasavrky, Očelice, Olešnice, Orlické Podhůří, Oucmanice, Plchovice, Podlesí, Polom, Proruby, Seč, Skořenice, Sruby, Sudslava, Svatý Jiří, Svídnice, Třebechovice pod Orebem, Újezd u Chocně, Velká Skrovnice, Vraclav, Vrbice, Výrava, Vysoký Újezd, Zámorsk, Zářecká Lhota, Zdelov

Zdroj: vlastní šetření, 2020

Třídící linky

Na území MAS NAD ORLICÍ není evidována žádná třídící linka, byť často v rámci sběrných dvorů dochází k dotřídování odpadu. Firma Marius Pedersen a.s. má třídící linky v Rychnovku u Jaroměř, Hradci Králové, Pardubicích a Českých Libchavách. Firma ODEKO s.r.o. v současné době veškerý separovaný odpad (papír, plasty, kompozitní obaly, sklo) předává firmě NAPOS s.r.o. (Předměřice nad Labem).

Na území MAS NAD ORLICÍ není žádná spalovna.

V následující tabulce je uveden přehled základní vybavenosti skupin obcí (dle počtu obyvatel) technickou infrastrukturou.

Tabulka č. 5: Technická infrastruktura v obcích území MAS NAD ORLICÍ

velikost obce	počet obcí	vodovod		Společné zdroje pitné vody (vrty, čerpací stanice)		plyn		kanalizace		ČOV	
0 - 199	15	12	73%	2	13%	9	60%	14	93%	1	7%
200- 499	26	26	100%	5	19%	25	96%	26	100%	9	34%
500 - 999	8	8	100%	1	13%	8	100%	8	100%	8	100%
1000 - 2999	5	5	100%	2	40%	5	100%	5	100%	4	80%
3000	4	4	100%	1	25%	4	100%	4	100%	4	100%
	58	55	95%	11	22%	51	88%	57	91%	26	45%

Zdroj: vlastní šetření, 2020

1.6.2. Dopravní infrastruktura

Pozemní komunikace – silnice

Územím MAS NAD ORLICÍ nevedou žádné dálnice. Nejbližší dálnicí je D11, napojení je možné u Hradce Králové (z I/11) nebo u Nového Města (z I/36).

Ze silnic vyšší třídy procházejí územím 4 silnice I. třídy.

Silnice I/11 Poděbrady - Hradec Králové – Šumperk – Ostrava – Český Těšín – Jablunkov protíná na své trase silnice I/14, I/31, I/32, I/33, I/35, I/36, I/37, I/43, I/44, I/45, I/46, I/47, I/48, I/56, I/57, I/58, I/59, I/68. V Poděbradech je napojena na dálnici D11, v Českém Těšíně na E75 spojující Polsko se Slovenskem. Tato silnice je hlavní silniční osou území MAS NAD ORLICÍ. Prochází obcemi Blešno, Třebechovice pod Orebem, Týniště nad Orlicí, Lípa nad Orlicí, Čestice, Častolovice, Kostelec nad Orlicí. S výjimkou měst Týniště nad Orlicí a Třebechovice pod Orebem, která mají obchvat, jsou ostatní obce zatíženy osobní i kamionovou dopravou. Dlouhodobě se jedná o obchvatu Kostelce nad Orlicí a Častolovic (ty navíc zatěžuje i silnice II/321, kterou využívají především kamiony z automobilky Škoda Auto Kvasiny). Horizont vybudování obchvatů těchto obcí je rok 2025.

Obcí Borohrádek a Čestice vede silnice I/36 Nové město - Pardubice-Holice.

Jižní částí území prochází silnice I/17 Čáslav – Chrudim – Zámrs. Je spojnicí mezi silnicemi I/38 a I/35, protíná ji I/37. Prochází katastrálním územím obcí Vraclav a Zámrs.

Územím obce Zámrs prochází také silnice I/35 Hrádek nad Nisou – Liberec – Hradec Králové – Holice - Olomouc – Rožnov pod Radhoštěm - Makov. Ta na své trase protíná silnice I/10, I/11, I/13, I/16, I/17, I/31, I/33, I/34, I/36, I/43, I/46, I/47, I/55, I/56, I/57, I/58. V Hrádku nad Nisou přechází do Polska (a dále do Německa), v Makově na Slovensko.

Východní okraj území částečně lemuje silnice první třídy je I/14 Liberec – Trutnov – Náchod - Rychnov nad Kněžnou – Česká Třebová – Třebovice. Protíná silnice I/10, I/11, I/13, I/16, I/33, I/37, I/43. V západní části je mezi Harrachovem a Tanvaldem součástí E65, mezi Vysokovem a Náchodem součástí E67, je spojnicí mezi I/43 (Třebovice) a I/35 (Liberec).

Tyto silnice jsou ve vlastnictví státu a ve správě Ředitelství silnic a dálnic.

Tabulka č. 6: Silnice I. třídy v území MAS NAD ORLICÍ

Číslo silnice	Trasa	Obce, kterými v MAS prochází	Délka na území MAS (km)
I/11	Poděbrady - Hradec Králové – Šumperk – Ostrava – Český Těšín	Blešno, Třebechovice pod Orebem, Týniště nad Orlicí, Lípa nad Orlicí, Čestice, Častolovice, Kostelec nad Orlicí.	28
I/17	Čáslav – Chrudim – Zámrs	Vraclav, Zámrs	3
I/35	Hrádek nad Nisou – Liberec – Hradec Králové – Holice - Olomouc – Rožnov pod Radhoštěm - Makov	Zámrs	3
I/36	Nové Město – Pardubice – Holice	Borohrádek, Čestice	11

Zdroj: ŘSD ČR, 2019

Území je obsluhováno také několika silnicemi II. třídy. Propojují jednak větší města, jako např. II/316 Kostelec nad Orlicí – Choceň, dále spojují region s významnou turistickou destinací – Orlickými horami (II/312 a II/318).

Tabulka č. 7: Silnice II. třídy v území MAS NAD ORLICÍ

Číslo silnice	Trasa	Obce, kterými v MAS prochází	Délka na území MAS (km)
II/298	Sezemice -Býšť - Třebechovice pod Orebem - Opočno - Dobruška - Bohdašín	Třebechovice pod Orebem, Ledce, Očelice	15
II/299	Třebechovice pod Orebem - Libřice - Jaroměř - Dvůr Králové - Horní Debrné	Třebechovice pod Orebem, Librantice, Výrava, Libřice,	13
II/304	Úpice – Hoříčky – Česká Skalice – Městec – Bohuslavice – Opočno – Týniště nad Orlicí	Lípa nad Orlicí, Týniště nad Orlicí, Bolehošť	10
II/305	Týniště nad Orlicí – Borohrádek – Horní Jelení – Jaroslav – Stradouň – Luže – Skuteč	Týniště nad Orlicí, Albrechtice nad Orlicí, Žďár nad Orlicí, Borohrádek	9
II/308	Hradec Králové – Černilov – Libřice – Bohuslavice – Nové Město nad Metují	Černilov, Libřice	9
II/312	Choceň – Brandýs nad Orlicí – Orlické Podhůří – České Libchavy – Žamberk – Pastviny – Mladkov	Choceň, Mostek, Podlesí, Seč	10
II/315	Týniště – Choceň – Ústí nad Orlicí – Lanškroun – Tatenice – Zábřeh na Moravě – Leština – Dubicko – Úsov	Dobříkov, Sruby, Choceň, Zářecká Lhota, Svatý Jiří	6
II/316	Běstovice – Kostelec nad Orlicí	Běstovice, Skořenice, Borovnice, Krchleby, Svídnice, Kostelec nad Orlicí	14
II/317	Borohrádek – Choceň	Borohrádek, Čermná nad Orlicí, Plchovice, Bošín, Běstovice, Choceň, Kosořín	19
II/318	Častolovice – Rychnov nad Kněžnou	Častolovice	2
II/321	Častolovice – Solnice – Skuhrov nad Bělou – Deštné v Orlických Horách	Častolovice	0,6
II/357	Bystřice nad Pernštejnem – Jimramov – Borovnice – Proseč – Nové Hradky – Vysoké Mýto – Choceň	Choceň	4

Zdroj: ŘSD ČR, 2019

Síť silnic I. a II. třídy je doplněna poměrně hustou sítí silnic III. třídy a místních komunikací. Ty jsou většinou ve špatném technickém stavu.

Silnice II. a III. třídy jsou ve vlastnictví krajů, místní komunikace ve vlastnictví obcí.

Během rozhovorů se starosty byla otázka rekonstrukce komunikací jedním z hlavních problémů, který zmiňují. Většina obcí má zpracovaný plán obnovy komunikací a projekty, na které hledají finanční zdroje – buď v rozpočtu obce nebo dotační (Program obnovy obcí krajů, popř. dotace od MMR).

V budoucnu je plánována výstavba rychlostní silnice R35, která má být severním spojením mezi Čechami a Moravou na trase Liberec – Hradec Králové – Olomouc – Lipník nad Bečvou. Naše území by měla protnout pouze ve Vraclavi. Také je plánováno zahájení stavby přírady z R35 ve

Vysokém Mýtě přes Choceň směr Ústí nad Orlicí, který uleví menším obcím od kamionové dopravy a zajistí lepší napojení na dálnici. Další významnější stavby na území MAS nejsou zařazeny v plánu Ředitelství silnic a dálnic.

Pozemní komunikace – cyklostezky a cyklotrasy

Území MAS je protkáno desítkami cyklotras (cesty vyznačené v terénu pomocí cyklistických značek) a několika cyklostezkami (samostatné komunikace pro cyklisty, případně se smíšeným provozem, se zpevněným povrchem), které místní a turisté využívají jak k rekreaci a sportu, tak k dopravě do práce a škol.

Seznam cyklotras, které procházejí územím MAS NAD ORLICÍ, včetně soupisu obcí, kterými procházejí, je uveden v příloze č. 1., soubor 2.6. Infrastruktura a vybavenost.

Celkem je v území MAS NAD ORLICÍ více než 350 km cyklotras. Hustota sítě je jistě potěšitelná, ale na území chybí koncepce, která by zajistila návaznost jednotlivých stezek a tras.

Pozemní komunikace - chodníky

Všechny obce v území MAS NAD ORLICÍ jsou vybaveny chodníky, některé alespoň v centrální části obce.

V několika obcích je plánováno rozšíření chodníků, a to jak z důvodu zvýšení bezpečnosti dopravy, tak kvůli napojení lokalit s novou výstavbou na základní infrastrukturu.

Faktory, které někdy ztěžují vybudování chodníků, jsou kromě nedostatku financí také majetkové vztahy - pokud pozemky na plánovanou výstavbu nejsou v majetku obce, ale např. ve vlastnictví soukromé osoby či kraje.

Železniční síť

Územím MAS NAD ORLICÍ procházejí tratě Českých drah č. 010 (Praha – Česká Třebová, víceokolejná trať, koridor č. 1), č. 020 (Velký Osek - Hradec Králové – Choceň, jednokolejná trať), č. 021 (Týniště nad Orlicí – Letohrad, jednokolejná), č. 022 (Častolovice – Solnice, jednokolejná), č. 016 (Borohrádek – Chrudim, jednokolejná), č. 018 (Choceň – Litomyšl, jednokolejná), č. 026 (Týniště nad Orlicí – Broumov, jednokolejná). Nacházejí se zde dva významnější železniční uzly – Choceň a Týniště nad Orlicí.

Vlakové spojení je zajištěno v 18 obcích, zastávky jsou v obcích Blešno, Bolehošť, Borohrádek, Častolovice, Čermná nad Orlicí, Čestice, Dobříkov, Choceň, Kostelec nad Orlicí, Lípa nad Orlicí, Očelice, Slatina, Sruby, Týniště nad Orlicí, Třebechovice pod Orebem, Újezd u Chocně, Zámrsk a Žďár nad Orlicí.

Trať 010 na Choceňsku zajišťuje důležité spojení s krajským městem Pardubice (20 minut rychlíkem) a Prahou (98 minut). Hlavní tratě jsou využívány i pro nákladní dopravu, a to zejména trať 010, na jejímž konci - v České Třebové funguje kontejnerový terminál.

Pokud se týká budov a zázemí - některá nádraží již byla modernizována (Choceň - bezbariérové přístupy na všechna nástupiště). V Chocni také proběhla revitalizace přednádražního prostoru, kde byla vybudována nová parkovací místa a krytá úschovna kol, která je chráněna kamerovým systémem. U většiny nádraží ve větších městech chybí přímé napojení na autobusový terminál, který by usnadnil cestování do menších obcí – docházková vzdálenost je např. v Chocni a v Kostelci nad Orlicí 12 minut, v Třebechovicích pod Orebem a v Týništi nad Orlicí 17 minut (zde je ovšem možnost využít MHD).

Tabulka č. 9: Přehled tratí na území MAS NAD ORLICÍ

Číslo tratě	Trasa	Obce s vlakovou zastávkou, kterými v MAS prochází	Délka na území MAS (km)
10	Praha - Kolín - Česká Třebová	Zámorsk- Dobříkov - Sruby - Choceň	10
20	Velký Osek - Hradec Králové – Choceň	Blešno - Třebechovice pod Orebem - Týniště nad Orlicí - Žďár nad Orlicí - Borohrádek - Čermná nad Orlicí - Újezd u Chocně - Choceň	34
16	Borohrádek – Chrudim	Borohrádek	3,5
18	Choceň – Litomyšl	Choceň - Slatina	5
21	Týniště nad Orlicí – Letohrad	Týniště nad Orlicí - Lípa nad Orlicí - Čestice - Častolovice - Kostelec nad Orlicí	12
22	Častolovice – Solnice	Častolovice	1,5
26	Týniště nad Orlicí – Náchod	Týniště nad Orlicí - Bolehošť - Očelice	12

Zdroj: České dráhy, 2019

Vodní cesty

Na území MAS nejsou žádné vodní cesty (vodní tok, na kterém je možné provozovat plavbu). Řeky jsou využívány k vodácké turistice a sportu, a to hlavně Tichá Orlice a následně Orlice. Správcem povodí na celém území (řek Tichá a Divoká Orlice, Orlice a Loučná) je Povodí Labe, s. p. se sídlem v Hradci Králové.

Vodákům na Orlici slouží dva vodácké přístavy: v Týništi nad Orlicí je provozovaný firmou RAMPA Sport a je zde k dispozici i zázemí (stravování, sociální zařízení), a v obci Blešno, jenž vybudovala obec a je bez zázemí. Nástupní a výstupní místa jsou také v Kostelci n. Orl., Krňovicích, Štěnkově (místní části Třebechovic pod Orebem), Plchovicích, Čermné nad Orlicí, Borohrádku či Chocni.

Letecká doprava

Nejbližší letiště pro osobní leteckou dopravu je v Pardubicích - East Bohemian Airport a.s., které je v provozu od roku 1995. Nový terminál tohoto letiště byl otevřen v roce 2018 a byl nazván Terminál Jana Kašpara. Vlastníkem je město Pardubice. Letiště se nachází cca 4 km jihozápadně od středu města a lze ho dosáhnout ze všech směrů bez průjezdu centrem.

Z letiště se nejvíce odlétá na tzv. „prázdninové dovolené“ např. do Tuniska, Bulharska, Řecka, Turecka či Černé Hory. Důležitou část provozu letiště tvoří také charterové lety pro ruské cestovní kanceláře, přepravující své klienty k návštěvě ČR.

Přehled letišť/heliportů v Pardubickém a Královéhradeckém kraji, vzdálených do 30 km od hranice MAS NAD ORLICÍ najdete v příloze č. 1, soubor 2.6 Infrastruktura a vybavenost.

V Chocni (místní část Dvořisko) je k dispozici veřejné - registrované letiště pro ultralehká letadla.

1.6.3. Základní občanské vybavení obcí

Restaurace, jídelny, hostince

Na území jsou restaurační zařízení nebo hostince ve 27 obcích, v dalších 16 obcích hostince bez možnosti stravování. Stále více restaurací nabízí rozvoz jídel (obědů). V oblasti působí např. firma Rozvozovka zajišťující právě rozvoz potravin, obědů apod., jejíž služby využívá stále více klientů. Ať už z důvodu omezení mobility či úspore času při zajištění jídel.

Jako další způsob stravování se hlavně mezi mladými lidmi těší oblibě okénka s rychlým občerstvením, především ve městech.

Cukrárny jsou k dispozici ve městech Choceň, Kostelec nad Orlicí, Týniště nad Orlicí, Třebechovice pod Orebem, Borohrádek, dále pak v Častolovicích a Černilově.

Ve dvou obcích a jsou provozovány malé soukromé pivovary nabízející kvalitní místní piva (Běleč nad Orlicí a Ledce).

Obchody

Obchod se základními potravinami, příp. se smíšeným zbožím je k dispozici v 42 obcích na území MAS. Nové prodejny na malých obcích nevznikají, spíše je těžké udržet ty původní. Vzhledem k tomu, že většina obyvatel spojí nákup s cestou ze zaměstnání nebo s dopravou dětí ze školních zařízení, zanikají i pojízdné prodejny.

V menších obcích jsou prodejny většinou pobočkami obchodního družstva Konzum nebo jsou soukromé. Ve městech jsou kromě supermarketů i specializované obchody – papírnictví, oděvy, obuv, domácí potřeby, železářství apod. V poslední době se rozšířilo nakupování v on-line obchodech, takže kamenné prodejny slouží často jako výdejny pro e-shopy.

Poštovní a bankovní služby

Česká pošta, s. p., poskytuje své služby ve 20 obcích. V Chocni jsou 2 pobočky, z nichž jedna funguje v režimu Partner a smluvním partnerem je Konzum, obchodní družstvo. V režimu Partner funguje pošta v Chlenech a Albrechticích. V obcích je tendence pobočky pošty udržet z důvodu dostupnosti těchto služeb pro občany všech věkových kategorií.

Pobočky bank jsou pouze ve 3 městech na území MAS, a to v Chocni, Kostelci nad Orlicí a Týništi. Bankomat je kromě těchto měst ještě v Třebechovicích a Borohrádku.

Kostely, modlitebny

Na území MAS je 27 kostelů a kaplí patřících pod 9 farností Královéhradecké diecéze. Není zde sídlo žádného řeholního řádu, kongregace nebo hnutí. Kromě Římskokatolické církve působí v regionu Českobratrská církev evangelická, Církev českobratrská husitská a Jednota bratrská.

Zázemí pro sport a venkovní vyžití

Téměř všechny obce nabízí svým občanům kvalitní sportovní zázemí pro všechny věkové kategorie.

Dětská hřiště jsou k dispozici v 57 obcích na území.

Bez sportoviště jsou obce Borovnice, Běleč nad Orlicí, Bošín, Kosořín, Krchleby, Libníkovice, v ostatních obcích je buď víceúčelové hřiště (cca v polovině obcí) nebo volejbalové kurty či fotbalové hřiště. Často u nich ale chybí zázemí pro sportovce (šatny, toalety) nebo jsou v nevyhovujícím stavu. Zvyšuje se zájem také o venkovní tělocvičny či workoutová hřiště.

Vnitřní tělocvičny jsou spíše ve větších městech nebo při školách.

Další možnosti sportovního vyžití nabízejí v 16 obcích koupaliště nebo požární nádrže využívané ke koupání.

Krytý bazén na území MAS není. Občané využívají bazény v okolních městech: Ústí nad Orlicí, Rychnov nad Kněžnou, Litomyšl, Vysoké Mýto, Hradec Králové, Pardubice.

Zimní stadion je v Chocni a v Třebechovicích pod Orebem.

V obci Čestice je oficiální střelnice. V Chocni a v Kostelci nad Orlicí mají skatepark, v Dobříkově a Jeníkovcích golfová hřiště. V Týništi nad Orlicí funguje základna pro vodáky.

U řady sportovišť chybí zázemí nebo je v nevhodném stavu. I některá ze sportovišť jsou v zastaralém nebo nevyhovujícím stavu.

Kulturní zařízení

Důležitým předpokladem pro kulturní a společenský život obce je možnost mít se kde scházet. Žádané jsou jak větší sály, tak klubovny pro spolky či neformální uskupení – seniorů, maminek s dětmi apod. Prostory pro komunitní setkávání jsou často v nevyhovujícím stavu, příp. chybí v obci úplně. Nové prostory vznikají i pomocí MAS.

Divadelní sály jsou v Chocni, Kostelci nad Orlicí a Třebechovicích pod Orebem.

Kinosály mají k dispozici v Chocni, Kostelci nad Orlicí, Borohrádku, Týništi nad Orlicí a Oucmanicích.

V regionu je 50 knihoven, které mnohdy slouží také jako místo setkávání.

Na území jsou zastoupeny i muzea, galerie, památníky, skanzen i jiné druhy kulturních a technických památek (mlýn, štěrková cesta...)

Řada knihoven, kluboven pro komunitní setkávání a kulturních domů je ve špatném technickém stavu. Za pomoci MAS se podařilo již některé z nich opravit, další ještě na renovaci čekají.

Vybavení pro výkon veřejné správy

Ve všech obcích jsou obecní či městské úřady, kde mají zázemí pro výkon veřejné správy – kancelář starosty, účetní, příp. dalších zaměstnanců. Většinou jsou tyto budovy v majetku obce, v ojedinělých případech je obec nájemce a vlastníkem je soukromá osoba nebo družstvo. U většiny objektů již proběhla nebo je v plánu rekonstrukce, opravy a zlepšení celkového technického stavu. Větší opravy se týkají střech, zateplení, příp. je v úvahu celková rekonstrukce nevyhovujících prostor. Méně nákladné je pořízení moderního vybavení kanceláří, nábytku, elektroniky, svítidel, apod.

Finanční úřady mají na území MAS NAD ORLICÍ zastoupení pouze v Územním pracovišti v Kostelci nad Orlicí. Občané využívají dle spádovosti ještě Územní pracoviště ve Vysokém Mýtě, v Ústí nad Orlicí a Holicích.

Okresní správa sociálního zabezpečení (OSSZ) nemá na území žádné pracoviště, nejbližší jsou v okresních městech Hradec Králové, Pardubice, Rychnov nad Kněžnou a Ústí nad Orlicí.

Na území MAS nemá žádná z největších zdravotních pojišťoven svou pobočku či kontaktní pracoviště. Nejbližší pobočky má VZP ČR v Pardubicích, Vysokém Mýtě, Ústí nad Orlicí, Litomyšli, Hradci Králové, Žamberku a Rychnově nad Kněžnou; ČPZP v Ústí nad Orlicí, Vysokém Mýtě, Hradci Králové a Pardubicích; VoZP v Ústí nad Orlicí, Vysokém Mýtě, Pardubicích a Hradci Králové; ZPMVCR v Pardubicích, Hradci Králové, Vysokém Mýtě, Ústí nad Orlicí a Rychnově nad Kněžnou. Úřad práce také nemá své zastoupení v žádné z obcí na území, občané využívají dle spádovosti pracoviště ve Vysokém Mýtě, Ústí nad Orlicí, Holicích, Rychnově nad Kněžnou, Pardubicích a Hradci Králové.

Jiné vybavení ve veřejném zájmu

V Kostelci nad Orlicí je od r. 2001 Pobytové středisko Správy uprchlických zařízení MV. Pobytové středisko slouží k ubytování žadatelů, kteří prošli předepsanými vstupními procedurami v některém z Přijímacích středisek, a to po dobu řízení ve věci jejich žádostí o mezinárodní ochranu. Žadatelé mohou středisko opouštět nebo využít možnosti pobytu v soukromí. Důraz je

kladen na sociální práci doplněnou o volnočasové aktivity. Jsou zde k dispozici dětská centra, výtvarné dílny, knihovny, čajovny, hřiště, sportovní vybavení.

Na území MAS jsou také dva muniční sklady Armády České republiky – v Čermné nad Orlicí a Týništi nad Orlicí. Objekty jsou střeženy Vojenskou policií, jsou obehnané ploty s čidly a pokryty kamerovými systémy.

1.6.4. Bydlení

Dle metodiky ČSÚ zahrnuje domovní fond všechny domy určené k bydlení, obydlené, v nichž má trvalý pobyt alespoň jedna osoba, a neobydlené, ve kterých není žádná osoba hlášena k trvalému pobytu nebo dlouhodobému pobytu, a domy ostatní.

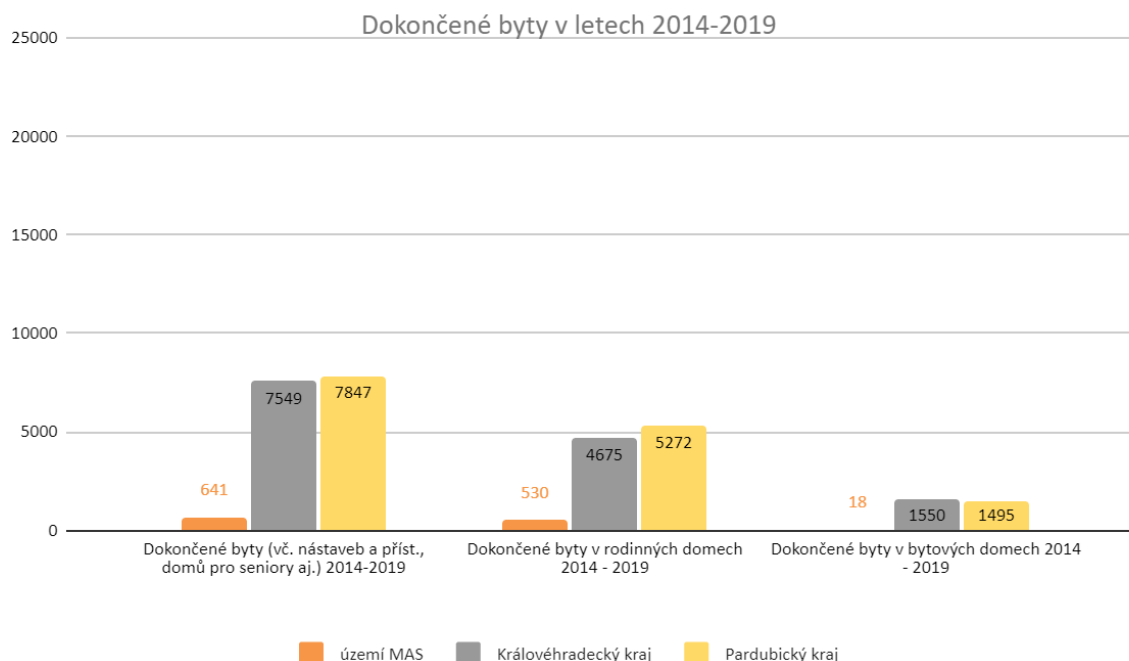
Na území MAS NAD ORLICÍ převládají rodinné domy nad bytovými - to je dáno charakterem sídelní struktury.

Nejvyšší podíl bytových domů je ve městech – v Chocni, Týništi nad Orlicí a v Kostelci nad Orlicí.

Nové byty

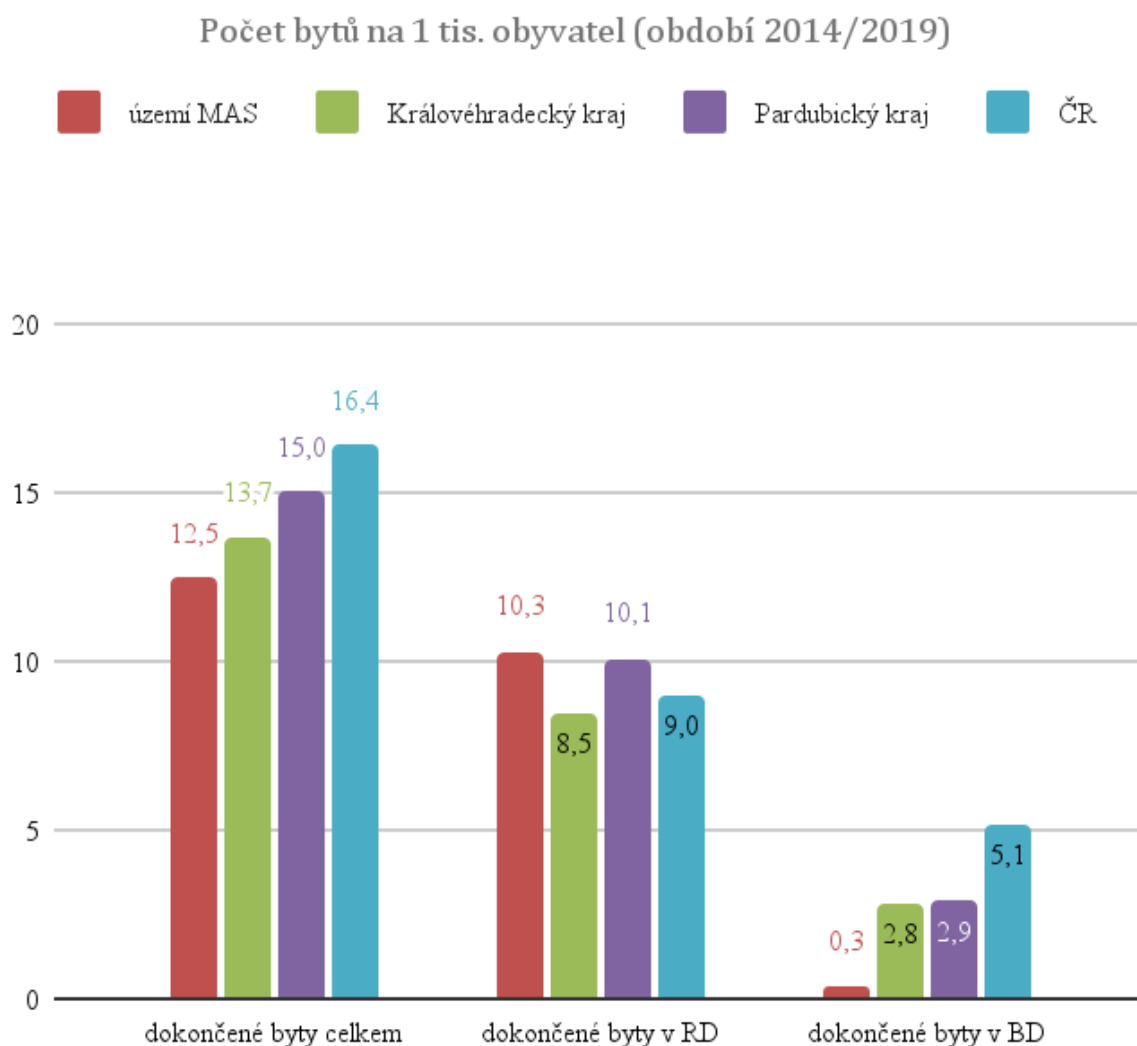
Ve sledovaném období 2015 – 2019 přibylo na území MAS NAD ORLICÍ 641 nových bytů (včetně nástaveb, přístaveb, bytů pro seniory aj.), z toho 526 v rodinných domech a 18 v bytových domech. Přibývají spíše rodinné domy, bytové domy byly postaveny pouze v obcích nad 1000 obyvatel – Třebetovicích pod Orebem. Nová výstavba proběhla především v obcích v okolí Hradce Králové – v Černilově, Bělči nad Orlicí, Libranticích. Pravděpodobně v návaznosti na průmyslové oblasti (Škoda Auto a.s., Kvasiny, a Bohemia Rings s.r.o. Zámrska) došlo k výstavbě i v Častolovicích a ve Slatině. Vliv samozřejmě měla i cena pozemků, infrastruktura obce, popř. dojezdová vzdálenost do většího města.

Graf č. 19: Dokončené byty v letech 2014-2019

Zdroj: ČSÚ, 2019

Graf č. 20: Počet bytů na 1 tis. obyvatel v období 2014-2019

Obecní a státní byty

Na území MAS NAD ORLICÍ je 256 domů určených k bydlení ve vlastnictví obce či státu. Jedná se o 113 rodinných domů a 95 bytových domů, v nichž je celkem 686 bytů (pozn.: součet hodnot v kategorii rodinné domy a bytové domy nemusí odpovídat hodnotě domy celkem, rozdíl připadá na kategorii ostatní domy). V období SLDB 2011 v nich žilo 2756 osob, což je 5,4% (celorepublikový průměr činí 8,5%, průměr Královéhradeckého kraje 6,9% a Pardubického kraje 7,7%).

Nová výstavba obecních bytů je plánována v Kostelci nad Orlicí (bytový dům s 13 byty), ve Žďáru nad Orlicí (1 bytový dům se startovacími byty), dále se v obecních bytech provádějí běžné udržovací práce.

Shrnutí kapitoly 2.6. Infrastruktura a vybavenost

Území MAS NAD ORLICÍ je v dostatečné míře pokryto základní technickou infrastrukturou (vodovody, kanalizace, plyn, elektřina a veřejné osvětlení, telekomunikace), v některých případech bude nutná její obnova. Oblastmi vhodnými pro investice v budoucím období se jeví výroba energie z obnovitelných zdrojů (jak Královéhradecký, tak Pardubický kraj jsou v této oblasti pod průměrem ČR), protipovodňová zařízení a nakládání s odpady.

Nejvyužívanější dopravní infrastrukturu tvoří silnice. Území by pomohla realizace obchvatů a obnova povrchů, zejména u silnic II. třídy a místních komunikací. Hojně využívaná je také síť cyklostezek a cyklotras, zde by rozvoji výrazně pomohla společná koncepce. Železniční síť zajišťuje především spojení regionu s místy na koridoru – Praha, Pardubice, Olomouc, Ostrava. Vzhledem k tradici osídlení regionu je celkově dostatečná i základní občanská vybavenost a uspokojování poptávky po bytech (ať již ve formě výstavby obecních bytů, či prodeje parcel).

1.7. Řízení obcí

1.7.1. Samospráva (Květa a Iveta - hotovo kromě dotací)

Samospráva je v území MAS silně a tradičně rozvinutá. Po roce 1989 se navrátily k samosprávě i menší obce do 100 obyvatel (Bošín, Plchovice, Krchleby, Vysoký Újezd). Naopak jsou v území obce, které by počtem obyvatel mohly ustavit vlastní samosprávu, ale zůstávají raději místní částí větších celků - Třebechovic pod Orebem, Týniště nad Orlicí, Kostelce nad Orlicí a Chocně. Dále stále zůstávají osadní výbory v Šachově, Čičově, Krňovicích, Štěnkově, Polánkách nad Dědinou, Nepasicích, Petrovicích, Rašovicích, Křivicích, ve Štěpánovsku, Malé a Velké Čermné a Korunce. Zastupitelstva v jednotlivých obcích mají od 4 do 21 členů. Vzhledem k počtu obcí do 500 obyvatel je nejčastějším zastupitelstvem 7 – členné (v 26 obcích). V celém území MAS NAD ORLICÍ zastupuje a hájí zájmy občanů celkem 527 zastupitelů.

V 31 obcích v území není pro výkon funkce uvolněn žádný zastupitel, ve 24 obcích je 1 uvolněný a ve 3 obcích jsou 2 uvolnění zastupitelé (jedná se o Častolovice, Kostelec nad Orlicí a Černilov, kde vedle starosty je uvolněný i místostarosta). Uvolněné starosty má 16 obcí nad 500 obyvatel (z 19 obcí) a 11 obcí s počtem obyvatel 200 – 499 (z 25 obcí).

V malých obcích bez uvolněného zastupitele je často zřízena pozice tajemníka nebo účetní/účetního, kteří zajišťují administrativu spojenou se správou obce.

Rady města, městyse nebo obce byly zřízeny celkem v 11 obcích v území a mají 5 -7 členů.

Graf č. 21: Ženy/muži na pozici starosty ve volebním období 2018-2022

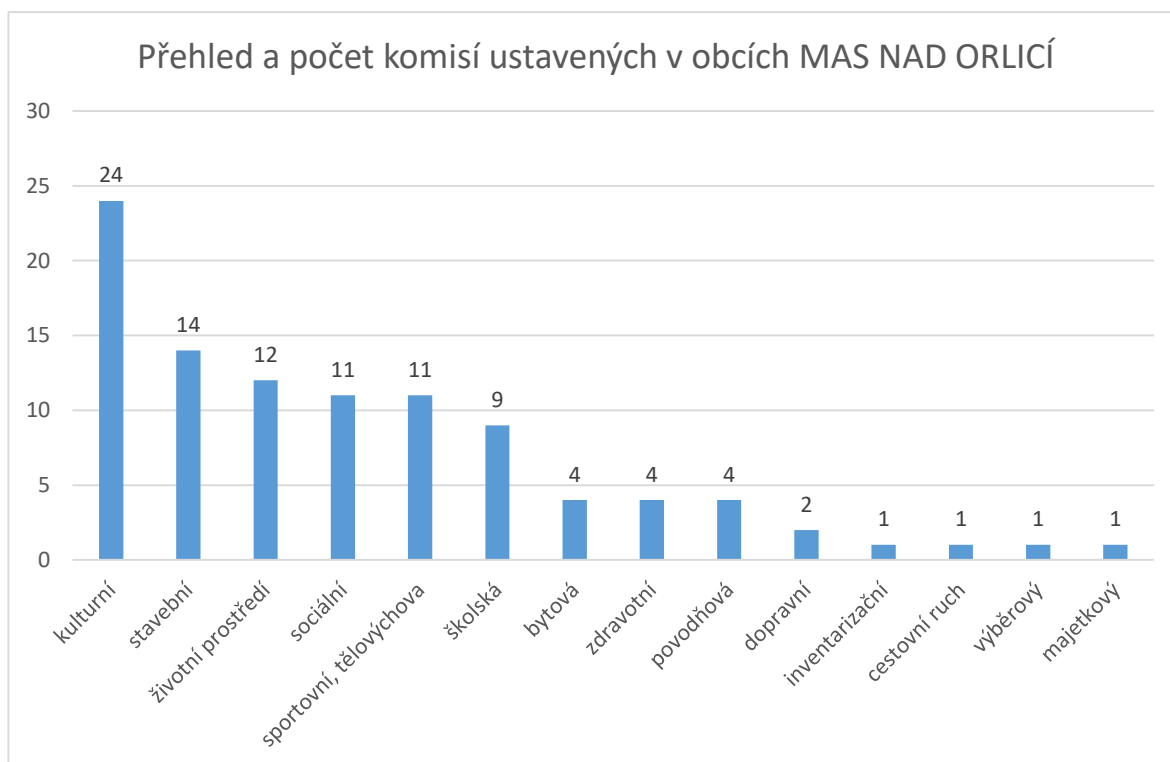
Zdroj: vlastní šetření, 2021

Ve všech obcích jsou dle zákona zřízeny výbory – finanční a kontrolní. Dobrovolně zastupitelstva zřizují komise, které do značné míry vyjadřují potřebu řešit v obci konkrétní zájem či problém. Je s podivem, že přestože obce volají po podpoře podnikání, ani jedna nemá podpůrnou komisi pro tuto oblast.

Nejvíce ustavovanou komisí je kulturní, bývá ustavena jak v menších obcích, tak ve městech. Počet komisí ve městech je pochopitelně četnější, neboť komise mnohdy fungují jako podpůrné/poradní orgány pro úředníky v dané oblasti.

Přehled a četnost komisí, jejichž ustavení je na rozhodnutí zastupitelstva, je uveden v následujícím grafu (uvedeny jsou pouze obce, které ustavily alespoň jednu komisi).

Graf č.22:Přehled a počet komisí ustanovených v obcích MAS NAD ORLICÍ

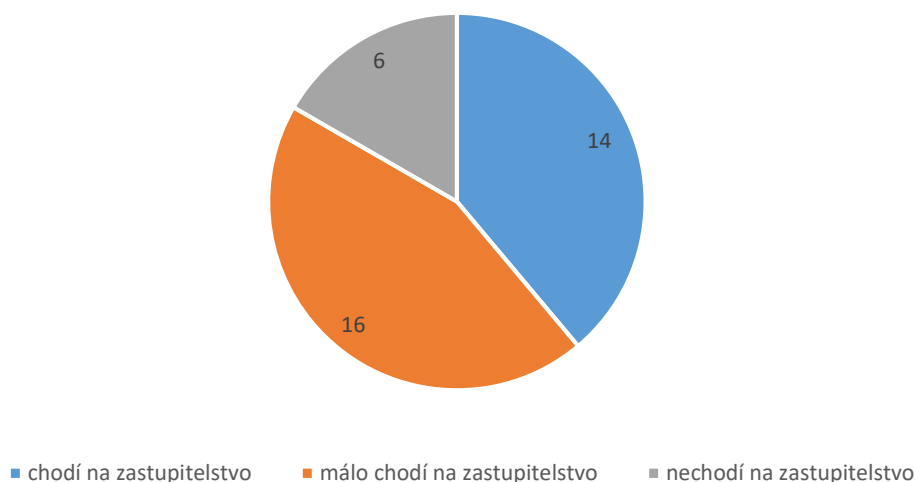

Zdroj: vlastní šetření, 2021

Zapojení obyvatel do činnosti veřejné správy

Míru zapojení občanů do činnosti samosprávy jsme zjišťovali v Dotazníku starostů a dostali jsme následující odpovědi: necelá třetina se účastní pravidelně nebo často, necelá třetina málokdy a 40% se neúčastní nikdy.

Účast obyvatel na jednání zastupitelstva

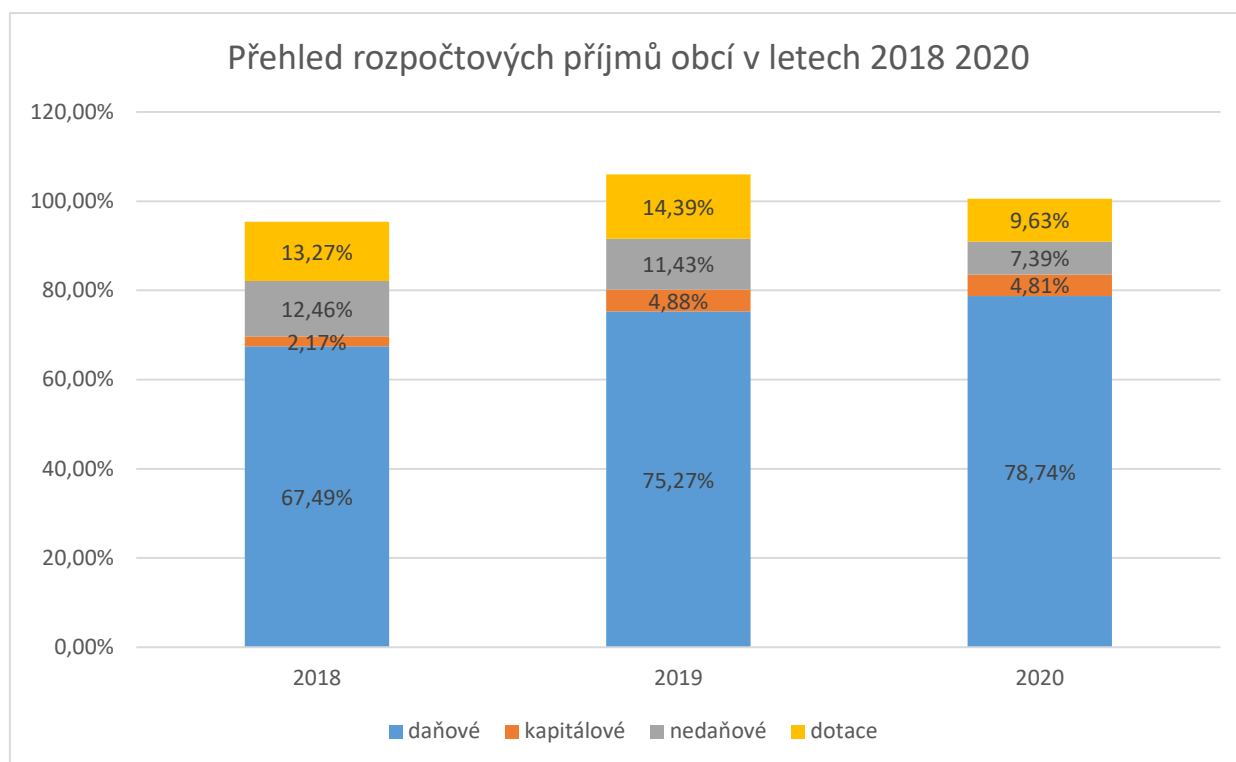
Graf č. 23: Účast občanů na jednáních zastupitelstva

Zdroj: Dotazník starostů, 2020

Hospodaření obcí

Příjmy, které obecní rozpočty získávají, můžeme rozdělit do těchto základních skupin: příjmy daňové, nedaňové, kapitálové a přijaté dotace. Díky dotacím si mohou i menší obce dovolit realizovat finančně náročnější projekty (plynofikace, kanalizace). Dotace obce čerpají jak ze Strukturálních a investičních fondů EU (prostřednictvím operačních a jiných programů – především z IROP, PRV, OP ŽP), tak ze státního rozpočtu, státních mimorozpočtových fondů či krajského rozpočtu (prostřednictvím dotačních programů).

Graf č. 24: Přehled rozpočtových příjmů obcí v letech 2018-2020 (v %)

Zdroj: vlastní šetření, 2020

1.7.2. Organizace veřejné dopravy - dopravní obslužnost

Autobusová doprava

Na území krajů Pardubického a Královéhradeckého je integrace veřejné dopravy zajišťována firmou Oredo, s.r.o., jejímiž vlastníky jsou rovným dílem oba kraje. Tato firma zpracovává analýzu a návrh organizace dopravní obsluhy, má dbát o návaznost autobusových a vlakových spojů a propojenost mezi Královéhradeckým a Pardubickým krajem. Doprava je zajišťována především firmami ARRIVA AUTOBUSY, a.s., ČSAD Ústí nad Orlicí, a.s., a AUDIS BUS, s.r.o.

Autobusová doprava je zajištěna ve všech obcích na území MAS NAD ORLICÍ. Hlavním cílem je zajištění spojů do škol v tzv. spádových obcích a zpět. Dopravní spojení do menších škol (např. Skořenice, Lhoty u Potštejna) není zajištěno. Dále je řešena doprava za prací a za službami do větších center – Choceň, Vysoké Mýto, Kostelec nad Orlicí, Třebechovice pod Orebem, Týniště nad Orlicí, Hradec Králové a Pardubice.

Dálkové spojení autobusy je možné v obcích, které leží na silnici I /11 (spoje Praha – Šumperk – Ostrava). Dále je možné se na dálkové autobusy napojit v Hradci Králové a na jižním okraji území ve Vysokém Mýtě.

Cestování o víkendu je možné pouze tehdy, pokud obcí prochází linka do turisticky zajímavé lokality – např. z Hradce Králové do Orlických hor a na Broumovsko (u některých spojů je umožněna přeprava jízdních kol a lyží).

Obce mají možnost připomínkovat jízdní řády, některé této možnosti využívají, pro jiné obce je to bezpředmětné.

Městská hromadná doprava

MHD je zřízena pouze v Kostelci nad Orlicí, Týništi nad Orlicí a Třebechovicích pod Orebem. Zajišťována je firmou AUDIS BUS, s.r.o. V Kostelci a Třebechovicích je zajištěna doprava po městě a do místních částí, z Týniště je doprava zajištěna i do okolních obcí – Lípa nad Orlicí a Albrechtice nad Orlicí.

Speciální autobusová doprava

Od května do září fungují na území MAS NAD ORLICÍ cyklobusy zajišťované firmou AUDIS BUS, s.r.o. na linkách:

Choceň – Kostelec nad Orlicí - Týniště n. Orlicí - Deštné v Orlických horách

Kostelec n. Orlicí. - Čenkovice- Orličky , odbočka Suchý vrch - Červená Voda

Častolovice - Deštné v Orlických horách - Říčky - Rokytnice v Orlických horách

Všechny cyklobusy směřují do Orlických hor.

Školní autobusy

Speciální doprava dětí do školy byla zřízena při ZŠ a MŠ Skořenice – ve školním roce 2019/2020 sváží z obcí Borovnice, Kostecké Horky, Bošín, Běstovice, Choceň, Koldín, Újezd u Chocně, Rájec, Sudličkova Lhota, Chleny a Chloumek. Další školou, která svoz dětí nabízí, je Církevní základní škola Borohrádek – sváží děti z obcí Vysoké Chvojno, Týniště nad Orlicí, Třebechovice pod Orebem, Žďár nad Orlicí, Albrechtice nad Orlicí, Čermná nad Orlicí, Horní Jelení.

1.7.3. Bezpečnost obyvatel

Pojem „bezpečnost“ je obyvateli vnímána ve dvou základních aspektech: jednak jako „pocit bezpečí“ doma a na veřejných prostranstvích, neohrožování osobní svobody a majetku, a jednak jako bezpečnost účastníků silničního provozu (tedy i chodců).

Činnost Policie ČR

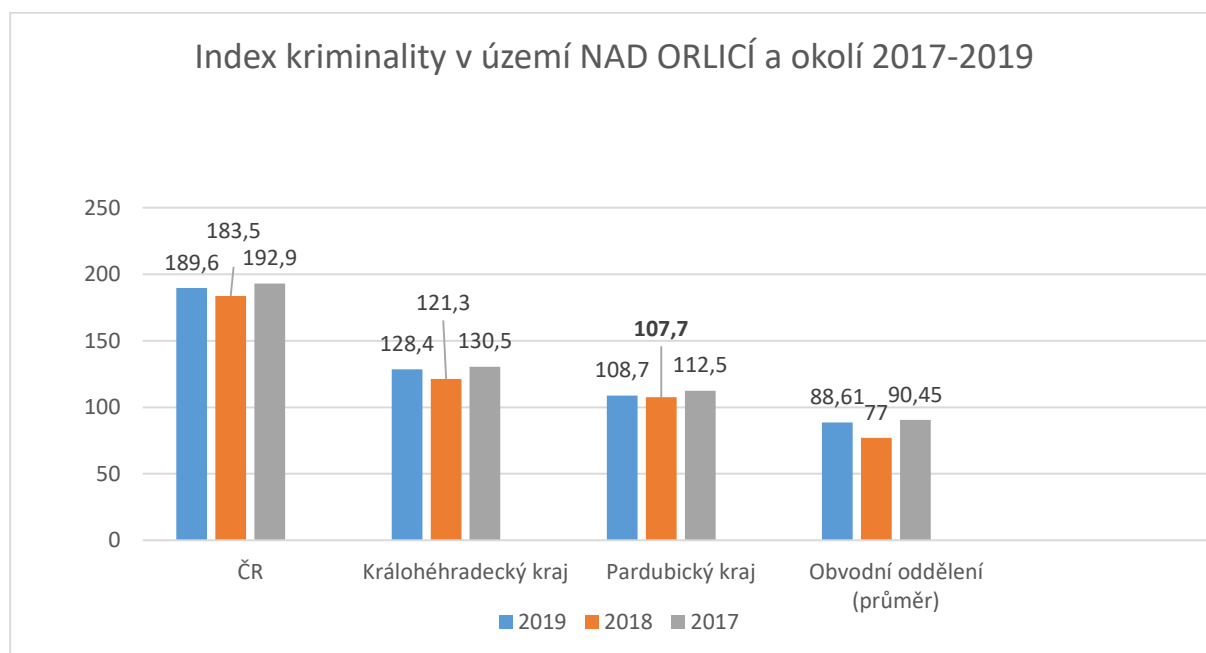
Na území MAS NAD ORLICÍ působí Územní odbory Policie České republiky Hradec Králové, Rychnov nad Kněžnou, Pardubice a Ústí nad Orlicí. 58 obcí v území je rozděleno pod 8 obvodních oddělení PČR se sídlem v Třebechovicích pod Orebem, Dobrušce, Kostelci nad Orlicí, Týništi nad Orlicí, Holicích, Ústí nad Orlicí, Chocni a Vysokém Mýtě. Rozdělení obcí MAS NAD ORLICÍ k jednotlivým obvodním oddělením Policie ČR je uvedeno v příloze č. 2, soubor 2.7. Řízení obcí. V rámci územního odboru Ústí nad Orlicí působí složky Služby kriminální policie a vyšetřování – Oddělení obecné kriminality, Oddělení hospodářské kriminality, Oddělení kriminalistické techniky a Oddělení analytiky, dále složky Vnější služby – Oddělení hlídkové služby, Dopravní inspektorát. V teritoriu Ústí nad Orlicí působí dále detašovaná pracoviště Krajského ředitelství – Oddělení služební kynologie, Operační středisko, Preventivně informační skupina a Oddělení služby pro zbraně a bezpečnostní materiál a rovněž Služba cizinecké Policie.

Trestná činnost

Pro posouzení výše kriminality v území máme k dispozici data pouze za celá obvodní oddělení Policie ČR. Data tedy přesahují rámec 58 obcí MAS NAD ORLICÍ, nicméně i tak mají pro nás vypovídací hodnotu.

V následujícím grafu je uveden index kriminality (počet spáchaných trestných činů za zvolené časové období na daném území, přepočtený na 10 tisíc obyvatel) v letech 2016 až 2019. Potěšitelné je, že index je v porovnávaných celcích nejnižší, a že ve sledovaném období má všude klesající tendenci.

Graf č. 26: Index kriminality v území MAS NAD ORLICÍ a okolí 2017-2019

Zdroj: www.mapakriminality.cz

Ve sledovaném období 2018 a 2019 bylo obvodními odděleními evidováno celkem 801 (2018) a 799 (2019) trestných činů. Nejvíce trestných činů se týká krádeží věcí z aut a krádeží jízdních kol (zde jsou evidována pouze jízdní kola zaparkovaná na veřejném prostranství – krádeže z uzavřených garáží apod. jsou evidovány jako vloupání do obydlí). Jedná se zrovna o dva trestné činy, kde největší odpovědnost musí nést sami občané, kde je možnost ochrany např. Policií ČR velmi limitována. Alarmující je nárůst řízení pod vlivem alkoholu nebo jiných omamných látek – zde je možnost zvýšení bezpečnosti jednak v osvětě samotných řidičů, jednak ve zvýšení četnosti kontrol.

Městská policie

Městská policie je zřízena ve městech Třebechovice pod Orebem (od 2012), Týniště nad Orlicí (od 1992) a Kostelec nad Orlicí (od roku 1993).

V obcích Dobříkov a Běstovice vykonává Městská policie Vysoké Mýto měření rychlosti na základě uzavřené veřejnoprávní smlouvy. Dalších 18 obcí má uzavřenou smlouvu s policií např. na odchyt psů.

V Třebechovicích pod Orebem, kde byla městská policie zřízena až roku 2012, zaznamenali pokles v počtu dopravních přestupků a snížení počtu kamionů projíždějících městem.

Vedle běžných činností se strážníci věnují také prevenci – pořádají například přednášky ve školách, kde učí děti zvládat složité situace a předcházet a minimalizovat rizikové chování.

Hasičský záchranný sbor ČR

Území MAS NAD ORLICÍ zabezpečují tyto územní odbory (ÚO) Hasičského záchranného sboru:

ÚO Rychnov nad Kněžnou - 2 výjezdové stanice (Rychnov nad Kněžnou, Dobruška)

ÚO Hradec Králové - 3 výjezdové stanice (2x Hradec Králové, Nový Bydžov)

ÚO Pardubice - 3 výjezdové stanice (Pardubice, Holice, Přelouč)

ÚO Ústí nad Orlicí 2 výjezdové stanice (Ústí nad Orlicí, Vysoké Mýto)

Hasiči na těchto stanicích zajišťují nepřetržitý 24hodinový režim služby.

Tabulka č. 10: Přehled zásahů JPO v okresech a krajích v letech 2017 a 2019

	Zásahy									
	Celkem		HZS ČR		JSDH obcí		HZS podniků		ostatních	
	2017	2020	2017	2020	2017	2020	2017	2020	2017	2020
KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ	10400	11515	6220	6889	3662	4225	449	395	0	3
Hradec Králové	2 740	3118	1 872	2324	774	729	72	64	0	0
Rychnov nad Kněžnou	1 943	2080	900	976	771	910	260	191	0	3
PARDUBICKÝ KRAJ	9765	13644	6330	6740	2952	6430	6	464	7	0
Ústí nad Orlicí	3045	3532	1 865	1818	923	1476	6	228	1	0
Pardubice	2410	3561	1632	2042	591	1351	0	168	4	0

Zdroj: Statistika HZS ČR, 2020

V Královéhradeckém kraji bylo v roce 2020 11 515 zásahů, nejvíce událostí typu technická havárie (4140) a dopravní nehoda (1553). Zásahů u požáru bylo 803. V porovnání s rokem 2019 to bylo o 440 událostí více. V Pardubickém kraji došlo k 13 644 zásahům. Nejvíce událostí bylo opět typu technická havárie (9 730), dopravní nehoda (1 264) a pak teprve požár (681).

Rovněž volání na tísňové linky (112, 150) vykazuje pokles, jak je zřejmé z následující tabulky.

Tabulka č. 11: Tísňová volání na linky 112 a 150

Kraj	Rok	
	2015	2020
Královéhradecký	145 107	98 655
Pardubický	137 268	91 685

Zdroj: Statistika HZS ČR, 2020

Sbor dobrovolných hasičů a JPO

K mimořádným událostem jsou vysílány i obecní či podnikové jednotky Sboru dobrovolných hasičů. Tyto jednotky požární ochrany (JPO) jsou rozděleny do 6 základních kategorií, přičemž každá kategorie má jasně popsáný rozsah činnosti (blíže viz příloha č. 2, soubor 2.7. Řízení obcí. Většina jednotek SDH v analyzované oblasti je zařazena do skupiny JPO V (jednotka SDH obce, která zabezpečuje výjezd družstva o zmenšeném početním stavu; doba výjezdu jednotky je do 10 min) a JPO VI (jednotka SDH podniku zřizovaná právnickou nebo fyzickou podnikající osobou; poskytuje speciální techniku na výzvu OPS HZS ČR zpravidla na základě písemné dohody; doba výjezdu jednotky je do 10 min). Velitel jednotky SDH pro systém pohotovosti zpracovává plán výkonu služby členů jednotky, kterým rovněž určuje členy jednotky k pohotovosti pro provádění požárního zásahu nebo záchranných prací jednotkou.

SDH obcí často využívají i mnoho let starou techniku, neboť jejich činnost je podle zákona financována z obecních rozpočtů, kde jsou prostředky na obnovu velmi omezené.

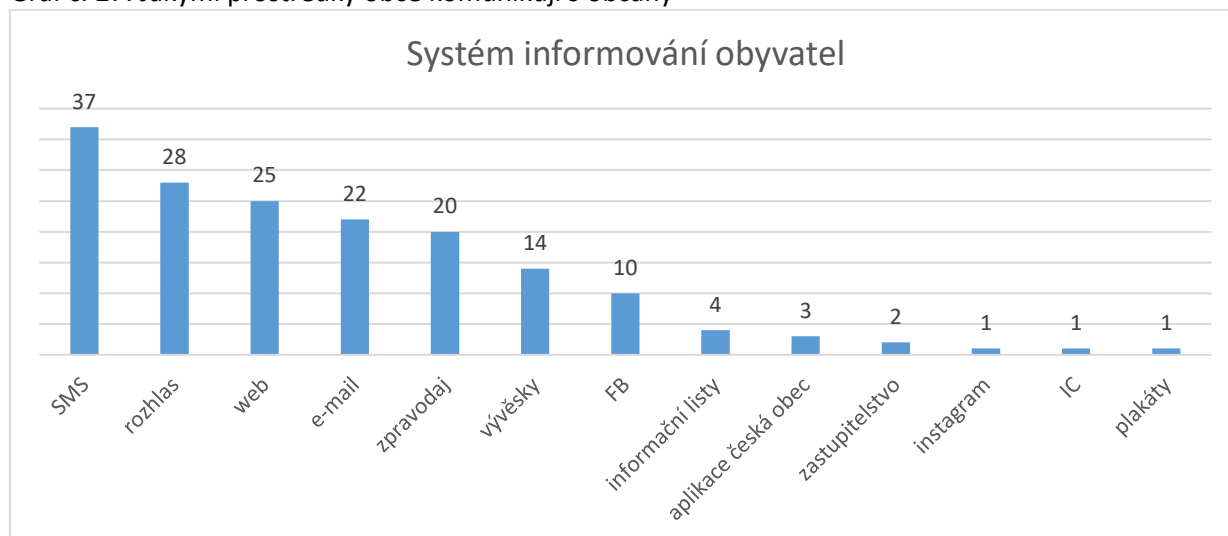
Sbor dobrovolných hasičů je ve většině obcí MAS NAD ORLICÍ, chybí v obcích Běleč nad Orlicí, Bošín, Chleny, Ledce, Krchleby, Proruby, Vrbice, Výrava a Ždár nad Orlicí.

SDH jsou často i spolkem, pro občany významným z hlediska společenského života obce. Pořádají kulturní a sportovní akce, soutěže s ostatními sbory a hasičské závody.

1.7.4. Informovanost

Informace o informovanosti obyvatel ze strany obcí a měst jsme čerpali z rozhovorů se starosty. V následující tabulce je uvedeno, jak obce komunikují se svými občany. Je patrné, že nejvíce převažuje informování pomocí rozhlasu, místního zpravodaje, e-mailu či vývěsky. Některé obce zvažují možnost rozšíření komunikace s občany: formou mobilní aplikace, facebooku nebo instagramu.

Graf č. 27: Jakými prostředky obce komunikují s občany

Zdroj: vlastní šetření 2020

Oblíbené obecní zpravodaje vydává 20 obcí v území. Nejvíce využívaným nástrojem je zasílání SMS pro ty, kteří mají zájem. Oblíbeným nástrojem je také rozhlas a web obcí. Zpravodaj vydávají v území MAS NAD ORLICÍ všechny obce nad 500.

1.7.5. Spolupráce obcí

Na území MAS NAD ORLICÍ působí 14 dobrovolných svazků obcí, z celkem 58 obcí je do nich zapojeno 51, přičemž 22 obcí je zapojeno ve dvou mikroregionech.

Nejvíce obcí je v Mikroregionu Vysokomýtsko (14 z 28), dalšími silnými DSO na území MAS (více než 70% členských obcí na území MAS) jsou DSO Orlice, Podorlicko, Brodec, Třebechovicko, Tichá Orlice a Obecní voda.

Tabulka č. 12: Přehled DSO a členství obcí MAS NAD ORLICÍ v nich

Mikroregion Vysokomýtsko	Běstovice, Dobříkov, Koldín, Mostek, Nasavrky, Oucmanice, Podlesí, Slatina, Sruby, Sudslava, Svatý Jiří, Vraclav, Zámrsk, Zářecká Lhota
DSO Orlice	Borovnice, Častolovice, Čestice, Hřibiny-Ledská, Chleny, Kostelec nad Orlicí, Kostecké Horky, Krchleby, Lhoty u Potštejna, Olešnice, Svídnice, Vrbice, Zdelov
DSO Mikroregionu „Brodec“	Borovnice, Chleny, Kostecké Horky, Krchleby, Lhoty u Potštejna, Polom, Svídnice, Vrbice, Sudslava
DSO Podorlicko	Albrechtice nad Orlicí, Bolehošť, Borohrádek, Čermná nad Orlicí, Lípa nad Orlicí, Týniště nad Orlicí, Žďár nad Orlicí
DSO Třebechovicko	Běleč nad Orlicí, Blešno, Jeníkovice, Jílovce, Ledce, Očelice, Třebechovice pod Orebem, Vysoký Újezd
DSO Černilovsko	Černilov, Libníkovice, Librantice, Libřice, Třebechovice pod Orebem, Výrava
DSO „Tichá Orlice“	Borohrádek, Čermná nad Orlicí, Plchovice, Zdelov, Žďár nad Orlicí
DSO Obecní voda	Častolovice, Čestice, Hřibiny-Ledská, Olešnice
DSO Orlicko - Třebovsko	Orlické Podhůří, Velká Skrovnice
DSO Křivina	Albrechtice nad Orlicí, Týniště nad Orlicí

DSO Holicka	Dobříkov
DSO Vrchy	Bolehošť
DSO mikroregionu Horka	Očelice
Mikroregion Rychnovsko	Proruby

Zdroj: vlastní šetření, 2020

Shrnutí kapitoly 1.7. Řízení obcí

V oblasti samosprávy jsme se zabírali faktory, které mohou ovlivnit její výkonnost a efektivitu. Kromě velikosti obcí hrají roli také zkušenosti, na druhou stranu může výkon ovlivňovat rutina. K nejvýraznějším obměnám zastupitelstev dochází ve větších městech (kde je většinou úřednický aparát, který přejímá ono rutinní). Malá pružnost se projevuje v ustavování komisí, které by se hlouběji zabíraly potřebnými tématy (viz problematika podpory podnikání).

Organizace veřejné dopravy, kterou již několik let mohou obce přímo či nepřímo ovlivňovat, poukazuje na prostor k vylepšení, stejně jako bezpečnost v oblasti dopravy. Pokud se týká bezpečnosti obyvatel celkové, možnosti jejího zvýšení se objevují zejména v prevenci, osvětě a účinné kontrole.

V oblasti informovanosti se díky údajům ze dvou stran (ze strany občanů a ze strany představitelů obcí) ukázalo, že preference obou stran se liší. Nelze dělat z tohoto faktu obecné závěry, nicméně i v jiných oblastech se projevuje nedostatečné reagování na zájmy občanů (představitelé obcí si myslí, že dobře vědí, co občané chtějí, a proto s nimi příliš nekomunikují, na druhou stranu občané sami málo využívají možností říci, co opravdu chtějí).

Spolupráce obcí vykazuje jistou stagnaci poté, co obce díky účelově vytvořeným svazkům realizovaly náročnější (zejména investiční) projekty. Zdá se, že by tato spolupráce potřebovala nové impulsy a náplň.

1.8. Školství, vzdělávání

Vybavení pro vzdělávání a výchovu

Obce v území MAS NAD ORLICÍ jsou historicky dobře vybaveny zázemím pro vzdělávání a výchovu.

1.8.1. Mateřské školy

V 25 obcích na území MAS NAD ORLICÍ je 30 mateřských škol s celkovou kapacitou 1896 dětí, z toho 15 MŠ je samostatných, 15 je sloučených se základní školou. Zřizovateli mateřských škol v území jsou výhradně obce nebo města. Mateřské školy jsou ve všech obcích nad 500 obyvatel tj. v 17 obcích, dále je 7 (z 25 obcí) mateřských škol v obcích s 200 až 499 obyvateli a v jedné obci do 199 obyvatel.

Po růstu počtu dětí v mateřských školách vlivem vyšší porodnosti v letech 2007–2010 došlo v posledních letech ke stabilizaci. Některé mateřské školy zřídily třídy pro děti mladší 3 let a naopak ve školkách zůstávají děti, které by již dle věku měly zahájit školní docházku (na druhou stranu je ale jistě hodně dětí, které do mateřské školy nastupují později než ve 3 letech), kdy je povinné předškolní vzdělávání dětí.

Na území MAS NAD ORLICÍ působily do roku 2020 dva lesní kluby. Jeden v Chocni „Skřítkci z borovic“ a druhý v Třebechovicích pod Orebem „Lesokruh“. Snahou zakladatelů je nabídnout alternativní předškolní vzdělávání.

V obci Dobříkov a Choceň (MŠ Vostelčice) byla navýšena kapacita školy. Mateřská škola Choceň Vostelčice prošla celkovou rekonstrukcí a v obci Třebechovice pod Orebem probíhá výstavba nové školy na původním místě. Kuchyň mateřské školy Chleny a Borohrádek je doplněna o konvektomaty.

Zahrady školek jsou doplněny o herní prvky.

V území nejsou momentálně žádné nevyužité objekty po zrušených mateřských školách.

Tabulka č. 13: Přehled MŠ v území MAS NAD ORLICÍ

Obec	Název školy/zařízení	Kapacita
Albrechtice nad Orlicí	Základní škola a mateřská škola	42
Bolehošť	Základní škola a mateřská škola	24
Borohrádek	Mateřská škola	78
Častolovice	Základní škola a mateřská škola	81
Čermná nad Orlicí	Masarykova základní škola a mateřská škola	27
Černilov	Masarykova jubilejní základní škola a mateřská škola	120
Čestice	Základní škola a Mateřská škola	28
Dobříkov	Základní škola a Mateřská škola	40
Chleny	Mateřská škola	58
Choceň	Mateřská škola Stromovka	119
Choceň	Mateřská škola Kaštánek	84
Choceň	Mateřská škola Vostelčice	134

Choceň	Mateřská škola Záměstí	75
Jeníkovice	Mateřská škola	50
Koldín	Mateřská škola	45
Kostelec nad Orlicí	Mateřská škola Krupkova	79
Kostelec nad Orlicí	Mateřská škola Mánesova	111
Lhoty u Potštejna	Základní škola a Mateřská škola	25
Librantice	Základní škola a mateřská škola	24
Lípa nad Orlicí	Základní škola a Mateřská škola	28
Orlické Podhůří	Základní škola a Mateřská škola	28
Skořenice	Základní škola a mateřská škola	25
Sruby	Integrovaná základní škola a mateřská škola	43
Sudslava	Mateřská škola	25
Třebechovice pod Orebem	Mateřská škola	217
Týniště nad Orlicí	Mateřská škola Město	132
Týniště nad Orlicí	Mateřská škola U Dubu	71
Vraclav	Základní škola a Mateřská škola	36
Zámorsk	Mateřská škola	26
Žďár nad Orlicí	Základní škola a Mateřská škola	21
Celková kapacita		1896

Zdroj: rejstřík škol, verze 2.63

1.8.2. Základní školy

Základních škol je v území MAS NAD ORLICÍ 25 ve 23 obcích. U 24 základních škol je zřizovatelem obec nebo město, v Borohrádku je škola církevní.

16 škol poskytuje výuku pouze pro 1. stupeň, 9 jich je úplných. V Kostelci nad Orlicí je základní škola při dětském domově; má čtyři třídy a dle aktuálních potřeb poskytuje výuku ve všech devíti ročnících, jejím zřizovatelem je MŠMT.

Ve školách byly vybudovány nebo zmodernizovány některé učebny: např. cvičná kuchyně v Týništi nad Orlicí, učebna fyziky v Třebechovicích pod Orebem, multimediální učebna v Chocni, odborná učebna IT a polytechniky v Černilově.

Tabulka č.14: přehled ZŠ v území MAS NAD ORLICÍ

Obec název	Název školy/zařízení	typ školy	kapacita	Zřizovatel
Albrechtice nad Orlicí	Základní škola a mateřská škola	1 - 5	100	Obec Albrechtice nad Orlicí
Bolehošť	Základní škola a mateřská škola Bolehošť	1 - 5	36	Obec Bolehošť
Borohrádek	Základní škola T. G. Masaryka	1 - 9	395	Město Borohrádek
Borohrádek	Církevní základní škola Borohrádek	1 - 5	75	Královéhradecké biskupství
Častolovice	Základní škola a mateřská škola	1 - 9	330	Městys Častolovice
Čermná nad Orlicí	Masarykova základní škola a mateřská škola	1 - 5	53	Obec Čermná nad Orlicí
Černilov	Masarykova jubilejní základní škola a mateřská škola	1 - 9	400	Obec Černilov
Čestice	Základní škola a Mateřská škola Čestice	1 - 5	40	Obec Čestice
Dobříkov	Základní škola a Mateřská škola Dobříkov	1 - 5	45	Obec Dobříkov
Choceň	Základní škola Sv. Čecha	1 - 9	660	Město Choceň
Choceň	Základní škola M. Choceňského	1 - 9	650	Město Choceň
Kostelec nad Orlicí	Základní škola Gutha - Jarkovského	1 - 9	723	Město Kostelec nad Orlicí
Lhoty u Potštejna	Základní škola a Mateřská škola Lhoty u Potštejna	1 - 9	130	Obec Lhoty u Potštejna
Librantice	Základní škola a mateřská škola	1 - 5	65	Obec Librantice
Lípa nad Orlicí	Základní škola a Mateřská škola Lípa nad Orlicí	1 - 4	35	Obec Lípa nad Orlicí
Olešnice	Základní škola Olešnice	1 - 5	35	Obec Olešnice
Orlické Podhůří	Základní škola a Mateřská škola Orlické Podhůří	1 - 5	50	Obec Orlické Podhůří
Skořenice	Základní škola a mateřská škola	1 - 5	70	Obec Skořenice
Srubby	Integrovaná základní škola a mateřská škola	1 - 5	70	Obec Srubby
Třebechovice p. Orebem	Základní škola, Třebechovice pod Orebem	1 - 9	700	Město Třebechovice p. Orebem
Týniště nad Orlicí	Základní škola Týniště nad Orlicí	1 - 9	900	Město Týniště nad Orlicí
Velká Skrovnice	Základní škola Velká Skrovnice	1 - 5	25	Obec Velká Skrovnice
Vraclav	Základní škola a Mateřská škola Vraclav	1 - 5	85	Obec Vraclav
Zámorsk	Základní škola Zámorsk	1 - 5	46	Obec Zámorsk
Žďár nad Orlicí	Základní škola a Mateřská škola	1 - 5	30	Obec Žďár nad Orlicí

Zdroj: rejstřík škol, verze 2.63

Základní umělecké školy

Základní umělecké školy poskytují základy vzdělání v uměleckých oborech - hudebním, výtvarném, tanečním a literárně-dramatickém. V území MAS NAD ORLICÍ se nacházejí 4 ZUŠ a jejich zřizovateli jsou města.

Tabulka č. 15: Přehled ZUŠ v území MAS NAD ORLICÍ

OBEC	Název školy	Obor				Zřizovatel
		hudební	taneční	výtvarný	literárně-dramatický	
Choceň	Základní umělecká škola Choceň					Město Choceň
Kostelec nad Orlicí	Základní umělecká škola Kostelec nad Orlicí					Město Kostelec nad Orlicí
Třebechovice pod Orebem	Základní umělecká škola Třebechovice pod Orebem					Město Třebechovice pod Orebem
Týniště nad Orlicí	Základní umělecká škola Týniště nad Orlicí					Město Týniště nad Orlicí

Zdroj: rejstřík škol, verze 2.63

Speciální školy

Speciální základní školy jsou pouze v Kostelci nad Orlicí.

Tabulka č. 16: Přehled Speciálních škol v území MAS NAD ORLICÍ

OBEC	Název školy	Kapacita	Zřizovatel
Kostelec nad Orlicí	Dětský domov se školou a základní škola	40	MŠMT
	Základní škola	36	Královéhradecký kraj

Zdroj: rejstřík škol, verze 2.63

Domy dětí a mládeže

Nedílnou součástí výchovy a vzdělávání v regionu jsou Domy dětí a mládeže, případně Střediska volného času. Kromě tradičních kroužků, které mohou navštěvovat žáci, studenti i dospělí, se věnují organizování kulturních, společenských a sportovních akcí, pořádají sezónní tábory apod. Tato zařízení se nacházejí v Černilově, Chocni, Kostelci nad Orlicí, Třebechovicích pod Orebem a Týništi nad Orlicí, zřizovatelem jsou města/obce.

1.8.3. Střední školy a Vyšší odborné školy

Na území MAS NAD ORLICÍ sídlí 3 střední školy s nabídkou především ekonomických oborů, v Kostelci nad Orlicí je střední škola zaměřena na zemědělství. Nejbližší gymnázia jsou mimo území, nicméně jejich dostupnost je do 15 km od hranice území MAS – Vysoké Mýto, Ústí nad Orlicí, Holice, Dobruška, Rychnov nad Kněžnou a 5 gymnázií v Hradci Králové (z toho jedno církevní a jedno sportovní).

Tabulka č. 17: Přehled středních škol a odborných učilišť v území MAS NAD ORLICÍ

Obec	Název školy	Obory	Kapacita	Zřizovatel
Choceň	Obchodní akademie a Střední odborná škola cestovního ruchu	Maturitní obor Obchodní akademie - Daně a finance	660	Pardubický kraj
		Maturitní obor Obchodní akademie - Zahraniční obchod		
		Maturitní obor Ekonomika sportu		
		Maturitní obor Cestovní ruch		
		Maturitní obor Veřejnosprávní činnost		
		Učební obor Kuchař -číšník		
		Učební obor Prodavač - výroba a prodej lahůdek		
		Učební obor Cukrář		
Kostelec nad Orlicí	Obchodní akademie	Obchodní akademie	384	Královéhradecký kraj
		Ekonomické lyceum		
		Informační technologie		
	Střední škola zemědělská a ekologická a střední odborné učiliště chladicí a klimatizační techniky Kostelec nad Orlicí	Agropodnikání	492	Královéhradecký kraj
		Mechanik pro chladicí a klimatizační jednotky		
		Elektromechanik pro chladicí a klimatizační techniku		
		Zemědělec - farmář		
Třebechovice pod Orebem	Střední škola veřejnoprávní Třebechovice pod Orebem	Bezpečnostně právní činnost	420	Soukromý - firma TRIVIS
		Bezpečnostní služby		

Zdroj: webové stránky jednotlivých škol, 2020, rejstřík škol

Tabulka ukazuje, v jakých oborech mají studenti možnost se vzdělávat buď v místě, nebo v těsné blízkosti bydliště. Nejvíce škol poskytuje vzdělání v ekonomických oborech. Za vzděláním v jiných než výše uvedených oborů musí studenti dojíždět mimo území MAS. V rámci Královéhradeckého i Pardubického kraje působí široké spektrum dalších středních škol, kde se mohou studenti vzdělávat.

Jazykové školy

Nedílnou součástí vzdělávání je také jazyková příprava. V území MAS NAD ORLICÍ se nenachází žádná jazyková škola, zájemci musí dojíždět buď do Hradce Králové, Svitav nebo do Pardubic.

Tabulka č. 18: Přehled Jazykových škol v Královéhradeckém a Pardubickém kraji

Obec	Název školy	Kapacita	Zřizovatel
Hradec Králové	Obchodní akademie, Střední odborná škola a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky	200	Královéhradecký kraj
	Obchodní akademie, Střední pedagogická škola, Vyšší odborná škola cestovního ruchu a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky, s.r.o.	210	PO/FO
Pardubice	Obchodní akademie a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Pardubice	300	Pardubický kraj
Svitavy	Gymnázium, obchodní akademie a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Svitavy	150	Pardubický kraj

Zdroj: www.rejstrikskol.cz 2020

Vyšší odborné školy

Vyšší odborné školy umožňují absolventům středních škol nebo odborných učilišť získat další vzdělání, případně specializaci. Na území MAS NAD ORLICÍ nepůsobí žádná vyšší odborná škola. Nejbližší jsou Hradci Králové, Rychnově nad Kněžnou, České Třebové, Litomyšli, Pardubicích a Vysokém Mýtě.

1.8.4. Dostupnost vysokoškolského vzdělání

Krajská města Hradec Králové a Pardubice jsou pro území MAS NAD ORLICÍ nejbližšími univerzitními městy. Nabízejí široké spektrum fakult, na kterých je možno dosáhnout vzdělání bakalářského, magisterského nebo inženýrského stupně.

V Hradci Králové sídlí Univerzita Hradec Králové, která poskytuje vzdělání na 4 fakultách a na níž působí také Ústav sociální práce. Dále jsou v Hradci Králové fakulty České zemědělské univerzity Praha a Univerzity Karlovy. Studovat je tedy možné na těchto fakultách:

- Přírodovědecká fakulta UHK
- Filozofická fakulta UHK
- Pedagogická fakulta UHK
- Fakulta informatiky a managementu UHK
- Fakulta provozně ekonomická ČZU Praha
- Lékařská fakulta UK Praha
- Farmaceutická fakulta UK Praha
- Fakulta vojenského zdravotnictví UO

V Pardubicích sídlí Univerzita Pardubice, která má tyto fakulty:

- Dopravní fakulta Jana Pernera
- Fakulta ekonomicko-správní
- Fakulta elektrotechniky a informatiky
- Chemicko-technologická fakulta
- Fakulta zdravotních studií
- Filozofická fakulta
- Restaurátorská fakulta

1.8.5. Další vzdělávání

V oblasti dalšího vzdělávání se v posledních letech angažují nejen neziskové organizace, ale také soukromé společnosti či veřejné instituce. Nabídka je velmi široká a vzhledem k tomu, že je oblast vzdělávání silně dotována, se stále rozšiřuje. Otázkou ale zůstává kvalita takto poskytovaného vzdělávání.

V území MAS NAD ORLICÍ je školám, neziskovým organizacím a široké veřejnosti k dispozici pobytové středisko ekologické výchovy Pardubického kraje – Paleta Oucmanice.

Koncept celoživotního vzdělávání je hojně nabízen také zmíněnými univerzitami. Univerzita Pardubice nabízí Univerzitu 3. věku i Univerzitu volného času a dalších 11 specializačních oborů. Univerzita Hradec Králové otevřela při svých fakultách Instituty celoživotního vzdělávání, specializační obory nabízejí také ČZU a UK.

Shrnutí kapitoly 2.8. Školství

Technické (budovy) i institucionální (poskytovatelé) zajištění vzdělávání je v území MAS NAD ORLICÍ dostatečné. Pokrytí mateřskými, základními, speciálními a uměleckými školami je vyhovující.

1.9. Zdravotnictví

Zdravotní péče v území je soustředěna do 4 měst, ve kterých jsou ordinace praktických lékařů, pediatrů, stomatologů, gynekologů, lékárny a ordinace některých specialistů. Základní lékařská péče (praktický lékař, pediatr, stomatolog) je dostupná také v Borohrádku a Černilově. Nemocniční zařízení jsou k dispozici v okolí – v Ústí nad Orlicí, Rychnově nad Kněžnou a Hradci Králové. Zdravotnická záchranná služba nemá na území MAS žádné stanoviště.

Podle ČSÚ se na území MAS NAD ORLICÍ k 31. 12. 2018 nachází 19 ordinací praktického lékaře pro dospělé, 8 ordinací praktického lékaře pro děti a dorost, 16 ordinací stomatologů a 7 gynekologických ambulancí (všechna data jsou uvedena včetně detašovaných pracovišť).

Na jednoho praktického lékaře připadá v území 2 702 obyvatel, což je o 15 % více, než je celorepublikový průměr (na 1 lékaře je 2 322 obyvatel).

Ordinace lékařů – specialistů (kožní, ortopedie, ORL, interna, chirurgie, oční a diabetologická poradna) jsou dostupné v Chocni, Kostelci nad Orlicí a Týništi nad Orlicí. Speciálním zařízením na území MAS je Arleta, Centrum reprodukčního zdraví, nestátní zdravotnické zařízení, které nabízí služby v oblasti neplodnosti, včetně metod asistované reprodukce a dále služby v péči o těhotnou ženu a vyvíjející se plod.

Tabulka č. 19: Dostupnost zdravotnické péče v území MAS NAD ORLICÍ

Obec	Samostatná ordinace					Ostatní samostatná zařízení vč. detaš. pracovišť	Zařízení lékárenské péče (lékárny) vč. detaš. pracovišť
	prakt. lékaře pro dospělé vč. detaš. prac.	prakt. lék. pro děti a dorost vč. detaš. prac.	prakt. lék. stomatologa vč. detaš. prac.	prakt. lék. gynekologa vč. detaš. prac.	lékaře specialisty vč. detaš. prac.		
Albrechtice nad Orlicí	0	0	0	0	0	0	0
Borohrádek	2	1	1	0	0	0	1
Častolovice	1	1	1	0	0	0	1
Černilov	1	0	2	0	0	0	0
Chleny	0	0	0	0	0	0	0
Choceň	8	2	5	4	13	5	4
Kostelec nad Orlicí	4	2	3	3	3	2	2
Třebechovice p. Orebem	4	1	3	1	2	2	1
Týniště nad Orlicí	3	2	3	1	11	4	4
	23	9	18	9	29	13	13

Zdroj: ČSÚ, 2019

Pozn.: uvedený výčet zahrnuje i detašovaná pracoviště

Shrnutí kapitoly 2.9. Zdravotnictví

Zabezpečení zdravotní péče je v území MAS NAD ORLICÍ dostatečné.

1.10. Sociální služby

V oblasti sociálních služeb jsou v území MAS NAD ORLICÍ nabízeny služby především pro seniory. Terénní služby (jejichž cílem je poskytovat klientům co nejdéle péči v jejich domácím prostředí, zachovávat jejich životní styl, respektovat individualitu a jejich společenský život) nabízí pět poskytovatelů pečovatelských služeb - 2 v Chocni (jedna zřízená Městem Choceň – pouze pro území Chocně, druhá je pobočkou Oblastní charity Ústí nad Orlicí a služby poskytuje především na vesnicích; nabízí také zdravotnické služby), v Kostelci nad Orlicí, Třeběchovicích pod Orebem, Týništi nad Orlicí. Pečovatelské služby zřizované městy jsou většinou k dispozici pouze v daném městě, popř. v blízkém okolí. V malých obcích mimo dosah měst služby obvykle zajišťují Farní charita Rychnov nad Kněžnou, Oblastní charita Hradec Králové a Oblastní charita Ústí nad Orlicí. Ostatní zájemci využívají Denní stacionáře ve Vysokém Mýtě, Ústí nad Orlicí, Hradci Králové – jejich pokrytí je ovšem nedostatečné a nerovnoměrné.

Pobytové služby jsou k dispozici ve čtyřech domovech pro seniory (Borohrádek, Choceň, Třeběchovice pod Orebem, Týniště nad Orlicí) s celkovou kapacitou 287 lůžek. V Albrechticích nad Orlicí a v Chocni je dále Domov se zvláštním režimem s kapacitou 93 lůžek; ten poskytuje odbornou péči pouze klientům s Alzheimerovou demencí. V Třeběchovicích pod Orebem – Polánky nad Dědinou je zřízena Sociálně terapeutická dílna, kde se dospělí lidé s mentálním postižením nebo psychiatrickým onemocněním s nižším pracovním potenciálem mohou denně smysluplně realizovat dle svých schopností a potřeb.

Sociální poradenství poskytují především pracovníci Městských úřadů

Starostové obcí vnímají sociální oblast jako dostatečně pokrytou – ve větších městech především pečovatelskou službou nebo charitní pečovatelskou službou.

Tabulka č. 20: Přehled zařízení poskytujících sociální služby na území MAS NAD ORLICÍ

Obec	Název	Formy poskytování sociálních služeb	Kapacita	Sektor
Albrechtice nad Orlicí	Domov důchodců Albrechtice nad Orlicí	Domovy se zvláštním režimem	81	veřejný
Borohrádek	Domov důchodců Borohrádek	Domovy pro seniory	110	veřejný
Choceň	Charitní pečovatelská služba Ústí nad Orlicí	Pečovatelská služba	5*	neziskový
	Zařízení sociální péče Choceň	Dům s pečovatelskou službou (DPS)	22 bytů	veřejný
		Domovy pro seniory	78	veřejný
		Domovy se zvláštním režimem	12	veřejný
		Pečovatelská služba	8*	veřejný
		Osobní asistence	2*	veřejný
		Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením	8	veřejný

Kostelec nad Orlicí	Pečovatelská služba Kostelec nad Orlicí	Pečovatelská služba	13*	veřejný
		Centra denních služeb	9	veřejný
Třebechovice pod Orebem	Domov Dědina	Chráněné bydlení	3	neziskový
	Domov důchodců ChD - Zdislava	Domovy pro seniory	54	neziskový
	Charitní pečovatelská služba Třebechovice pod Orebem	Pečovatelská služba	16*	neziskový
	LAFARMA	Sociálně terapeutické dílny	5*	neziskový
Týniště nad Orlicí	Geriatrické centrum Týniště nad Orlicí	Pečovatelská služba	5*	veřejný
		Domovy pro seniory	42	veřejný
		Dům s pečovatelskou službou	20	veřejný

Zdroj: MPSV, 2020

Pozn.: *okamžitá kapacita

Vyloučené lokality

Dle Mapy sociálně vyloučených lokalit nebo sociálním vyloučením ohrožených romských lokalit v ČR (vytvořena v rámci projektu MPSV – tzv. „Gabalova zpráva“) je na území MAS NAD ORLICÍ jen jedna vyloučená lokalita: v Kostelci nad Orlicí.

Shrnutí kapitoly 2.10. Sociální služby

Kromě problémů spojených s vyloučenými lokalitami se v území MAS NAD ORLICÍ nevyskytují sociální jevy, které by vyžadovaly mimořádnou pozornost ze strany veřejné správy či jiných subjektů zabývajících se touto problematikou. Standardně je zajišťována péče o seniory (domovy, stacionáře, pečovatelská služba, terénní služby). V některých menších obcích funguje sousedská výpomoc.

Ve stále více obcích se začíná projevovat nedostatek tzv. sociálního bydlení, vhodného např. pro osamocené soběstačné seniory, mladé rodiny s dětmi, matky samoživitelky či obecně pro osoby v nouzi. Řešení tohoto problému, stejně jako příprava na sociodemografické změny (nárůst počtu seniorů), by napomohlo koordinované komunitní plánování, podpora stávajícím, případně novým poskytovatelům služeb a zvýšení informovanosti občanů o poskytovaných sociálních službách.

1.11. Kultura

1.11.1. Kulturní instituce a zařízení

Kulturní instituce, které trvale vyvíjejí kulturní činnost, jsou především ve větších městech. V Chocni působí jako organizační složky města Kulturní zařízení města Choceň (organizačně pod ně patří Panský dům, Informační centrum města Choceň a Kino Máj), Městská knihovna a Orlické muzeum. V Třebelchovicích pod Orebem vyvíjejí kulturní činnost příspěvkové organizace města Třebelchovické muzeum betlémů (kromě muzea provozuje také Informační centrum) a Heldova městská knihovna.

V Týništi nad Orlicí působí příspěvkové organizace města Kulturní centrum (to představuje Kulturní dům, Městské kino a výstavní prostory v Městské knihovně) a Městská knihovna. Městská knihovna v Kostelci nad Orlicí je organizační složkou města, Kulturní dům SK Rabštejn provozuje zájmové sdružení právnických osob.

Mezi aktivní tvůrce kulturního dění či alespoň jako místo setkávání lze v území MAS NAD ORLICÍ zařadit knihovny. Je jich celkem 53, knihovnu nemají pouze obce Bošín, Hřibiny – Ledská, Kosořín, Krchleby a Proruby.

Prezentaci obce, regionu, významných rodáků či uměleckých aktivit zajišťují muzea a galerie. V území je jich 14 s velmi různorodým zaměřením.

Tabulka č. 21: Muzea a galerie v území MAS NAD ORLICÍ

Název	Místo	Zaměření	Provozovatel
Pražírna - minimuzeum	Borohrádek	vše okolo pražení kávy	Petr Frolík, Pražírna kávy
Hudečkova galerie	Častolovice	galerie věnovaná dílům Antonína Hudečka a Jiřího Hudečka	Městys Častolovice
Zámek	Častolovice	zámecká expozice, zvěřinec, 150 druhů staromódních růží	Diana Sternbergová
Pamětní síň V. J. Klobáče	Dobříkov	připomínka novináře a politika, prvního ministra obrany v Československu	Obec Dobříkov
Orlické muzeum	Choceň	sbírký geologie, archeologie, etnografie, botaniky, mykologie, entomologie a umění; odborná činnost, osvěta, expozice cihlářství	Město Choceň
Muzeum a galerie	Koldín	historická expozice, kreativní dílny	Občanské sdružení Přátelé podorlicka
Nový zámek	Kostelec nad Orlicí	zámecká expozice (Život v biedermeieru), muzeum (expozice města a ak. sochaře Zdeňka Kolářského) a Galerie Kinský	František Kinský
Modrý dům	Kostecké Horky	venkovská expozice	INEX-SDA Kostecké Horky
Podorlický skanzen	Krňovice	architektonické a technické památky regionu	Dřevozpracující družstvo
Bývalá fara	Sudslava	expozice souboru historických divadelních kulis	Genius Loci Sudslava, z.s.
Třebelchovické muzeum betlémů	Třebelchovice pod Orebem	expozice betlémů, včetně NKP Třebelchovický Proboštův betlém	Město Třebelchovice pod Orebem
Věžový vodojem	Týniště nad Orlicí	muzeum (historie vodárny a rozvodu pitné vody ve městě) a galerie	Spolek přátel města Týniště nad Orlicí

Muzeum historických kočárků	Týniště nad Orlicí	expozice prvních dopravních prostředků našeho života	Ing. Jana Galbičková
Barokní areál	Vraclav	expozice barokních plastik pocházejících z poutní cesty vedoucí od východočeského města Králíky ke klášteru v Hedeči	Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě

Zdroj: vlastní šetření, 2020

Divadelní budovy/sály jsou v Chocni, Kostelci nad Orlicí a Třebechovicích pod Orebem, v žádném z nich však nepůsobí stálý divadelní soubor. Bohatá tradice amatérského divadla je však udržována - v Kostelci nad Orlicí (Černí šviháci), Týništi nad Orlicí (Temno, Jirásek, Pobertové, U.F.O., ZUŠ), Chocni (ZUŠ, Jirásek), Černilově (ZŠ), Třebechovicích pod Orebem (Symposion, ZUŠ). Stálé divadelní soubory působí v Pardubicích (Východočeské divadlo, Divadlo Exil) a v Hradci Králové (Klicperovo divadlo, Divadlo Drak).

V krajských městech působí také stálá hudební tělesa – Filharmonie Hradec Králové a Komorní filharmonie Pardubice.

1.11.2. Kulturní život v obcích

Kulturní a společenský život v menších obcích zajišťují především místní spolky, často ve spolupráci s obcí. Mezi nejčastější akce patří plesy, společné pálení čarodějnic (v 44 obcích), sportovní turnaje (ve 33 obcích), následují vánoční/adventní koncerty (29), hasičské soutěže či dětské dny.

Oblíbené jsou také akce věnované jídlu – zabijačky a gulášové, zvěřinové, langošové, pivní...

hody. Část vesnic si zachovala či obnovila tradiční zvyky – masopust, stavění či kácení máje, svatomartinskou jízdu.

Netradičními akcemi v rámci regionu jsou např. Vodění Jidáše ve Vraclavi, Traktoriáda ve Velké Skrovnici, přehlídka historických kol ve Velinách či Plavba po Orlici v Albrechticích nad Orlicí.

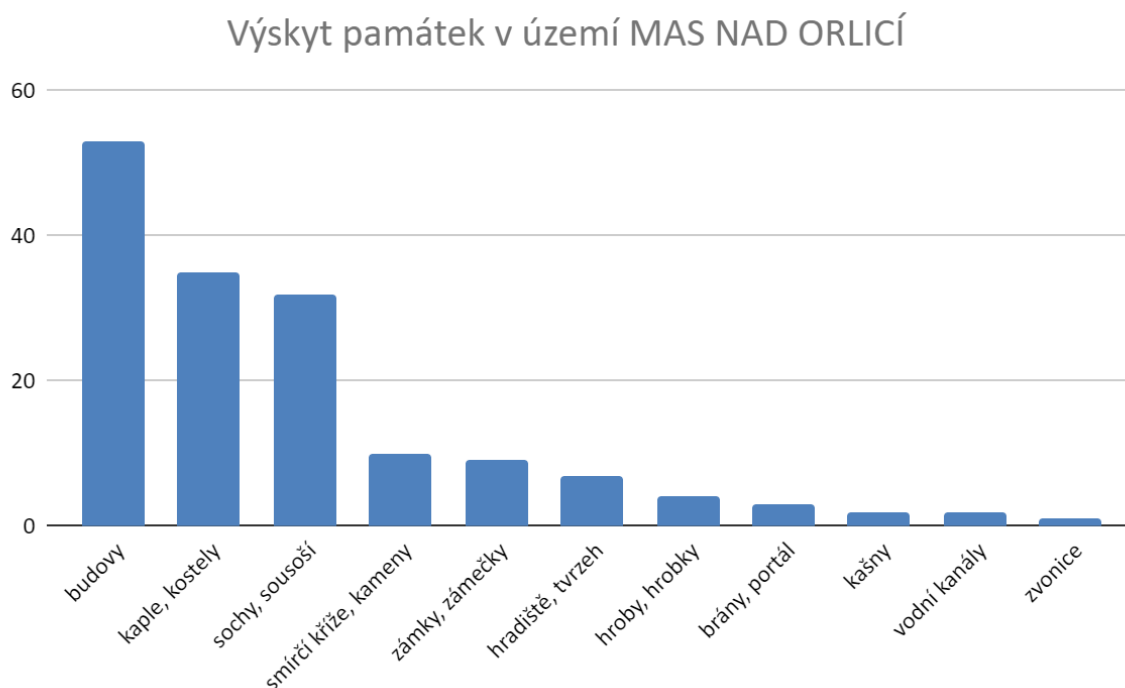
Akce přesahující region MAS NAD ORLICÍ jsou pořádány ve Výravě - Letní parket (venkovní koncerty českých i zahraničních hudebních skupin), v Častolovicích - Zahrada východních Čech nebo v Kostelci nad Orlicí - Hudební festival F. I. Tůmy.

1.11.3. Památky

Památky (hovoříme většinou o nemovitých) jsou nedílnou součástí kulturního života obcí a měst. Prostředky věnované do jejich záchran, obnovy či rozvoje nemusí být vždy „výhodnou“ investicí, neboť ne všechny je možné účelově využívat. V každém případě jsou však cenným zdrojem poznání a mnohdy také jediným kulturním místem pro veřejná setkávání.

Jedinou Národní kulturní památkou v území MAS NAD ORLICÍ je Třebechovický betlém, který byl na seznam zařazen v roce 1999. Ostatní nemovité objekty požívají ochrany typu nemovitá památka (v následujícím grafu je uvedena četnost jednotlivých druhů památek v území MAS NAD ORLICÍ), jeden objekt v území je zařazen na seznam ohrožených nemovitých památek (barokní sýpka v Borovnici). Evidence movitých památek není z bezpečnostních důvodů veřejně přístupná.

Graf č. 28: Výskyt památek v území MAS NAD ORLICÍ

Zdroj: Národní památkový úřad

Nejčtenějším typem památek v území jsou budovy – sem patří městské domy, venkovské domy, usedlosti, školy, fary, radnice či hospodářské budovy. Četné jsou v území také kostely a dále sochy, sousoší (do této kategorie byly zařazeny i sloupy a krucifixy). Oproti průměru jiných krajů a oblastí je v území malý počet zámků. Ty jsou obvykle považovány za atraktivní turistické cíle. Klasickou zámeckou expozici však mají pouze dva z nich (Častolovice a Kostelec nad Orlicí), ostatní jsou využívány k jiným účelům (muzeum, škola, domov pro seniory).

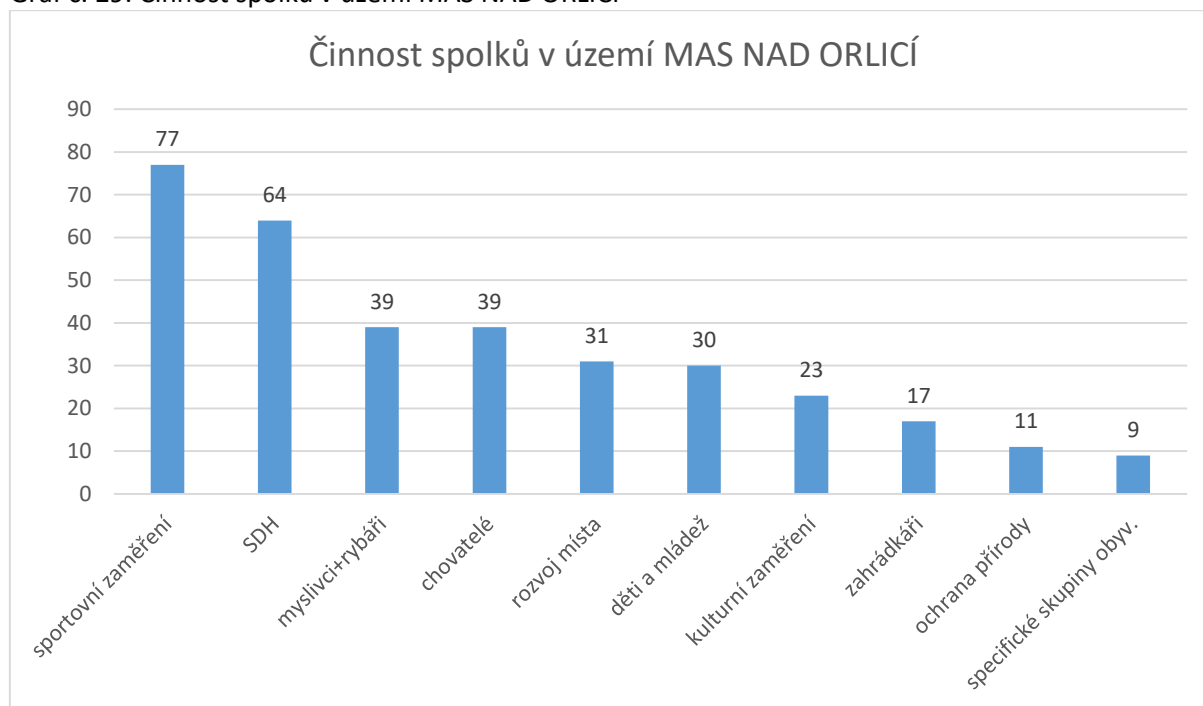
Shrnutí kapitoly 2.11. Kultura

Kultura nachází v území MAS NAD ORLICÍ přiměřené zázemí a podmínky k životu. Vedle udržování či nového využívání památek je důležité rovněž institucionální zabezpečení kulturního života, avšak za nejdůležitější a velmi pozitivní lze označit udržování tradic a ochotu občanů tvořit, organizovat a účastnit se. Tento fenomén je totiž schopen vyvážit nedostatek atraktivit, které spíše napomáhají rozvoji cestovního ruchu, než kulturnímu vyžití místních obyvatel.

1.12. Spolkový život

Na území MAS působí více jak 340 nestátních neziskových organizací s právní formou spolek, pobočný spolek nebo obecně prospěšná společnost a 44 neformálních aktivit. Neziskové organizace plní nejen své základní funkce (myšlivci péče o zvěř a honitby), ale často jsou hybateli společenského, kulturního a sportovního života v obcích, a to především v obcích do 2999 obyvatel.

Graf č. 29: Činnost spolků v území MAS NAD ORLICÍ

Zdroj: vlastní šetření, 2019

Z vlastního šetření vyplývá, že nejvíce jsou v území zastoupeny spolky se sportovním zaměřením (TJ Sokol či Orel, fotbalisté, hokej), následují Sборы dobrovolných hasičů – ty jsou, jak již bylo řečeno, mnohdy jediným spolkem v obci. Početné skupiny tvoří také myslivci, rybáři a chovatelé všeho druhu (včetně kynologů, včelařů, chovatelů koní). Řada spolků má za cíl rozvoj obce či místa, další nemalý počet spolků se věnuje práci s mládeží (kromě spolků/kroužků působících základních, mateřských či uměleckých školách sem patří např. skauti). Pěvecké sbory, ochotníci či milovníci památek tvoří skupinu spolků s kulturním zaměřením. Ve skupině specifických skupin obyvatel jsou zařazena mateřská centra, svazy žen apod.

Mezi neformální aktivity řadíme kluby seniorů či sportovců.

Spolky jsou financovány jak z vlastních zdrojů (členské příspěvky, vlastní činnost), tak především z rozpočtu obce, popř. kraje nebo ministerstva. Obce přispívají na spolkový život v obci. Mimo finanční podpory obcí, poskytují spolkům zdarma prostory, pomáhají materiálně či technicky – např. zapůjčením stánků, sálu, vybavení, zajišťuje údržbu prostor, především sportovišť (sekání trávy).

Shrnutí kapitoly 2.12. Spolkový život

Aktivita spolků je v území MAS NAD ORLICÍ mimořádná. Je to dáno jednak tradicí, jednak charakterem sídel. Jsou to právě spolky, které pružně reagují na potřeby komunity a hledají cesty k jejich uspokojení. Vzhledem k tomu, že dominantním tématem veřejnosti je průřezově v celém

území téma volného času a mezilidských vztahů, nabízí se velký prostor k vytváření synergických efektů právě v této oblasti.

1.13. Podnikání, výroba, zaměstnanost

Nedostatek potřebných dat na úrovni obcí tak, abychom mohli získat věrohodný obraz situace MAS NAD ORLICÍ, nás vedl k improvizaci. Tam, kde jsou k dispozici data za jednotlivé obce, pracujeme s nimi. Pro práci s daty na úrovni ORP jsme však zvolili následující metodiku: obce v území MAS NAD ORLICÍ náleží k celkem sedmi ORP. Pro sledování dat jsme vybrali dvě území – ORP Kostelec nad Orlicí (19 z celkem 22 obcí je v MAS, pokrývá největší část území, Královéhradecký kraj) a ORP Vysoké Mýto (21 z celkem 40 obcí je v MAS, pokrývá druhou největší část území, Pardubický kraj). Přestože k ORP Hradec Králové patří 12 obcí, nepřihlížíme k tomuto území vzhledem ke značnému zkreslení danému přítomností krajského města. Přítomnost obcí z ostatních ORP je vzhledem k požadovaným údajům marginální. Údaje takto získané jsou proto pouze přibližné, ale zmíněná dvě území (ORP Kostelec nad Orlicí a ORP Vysoké Mýto) nejpřesněji vyjadřují celkový charakter území MAS NAD ORLICÍ.

Trh práce

Míra ekonomické aktivity je vyjádřením podílu počtu zaměstnaných a nezaměstnaných (tedy pracovní síly) na celkovém počtu všech 15 letých a starších (čím vyšší je údaj v procentech, tím je situace pro region příznivější). Údaje na úrovni krajů uvádějí, že v roce 2019 byla míra ekonomické aktivity v Královéhradeckém kraji 59,6 %, v Pardubickém kraji 60,2 %, přičemž celorepublikový průměr činí 60,4 %.

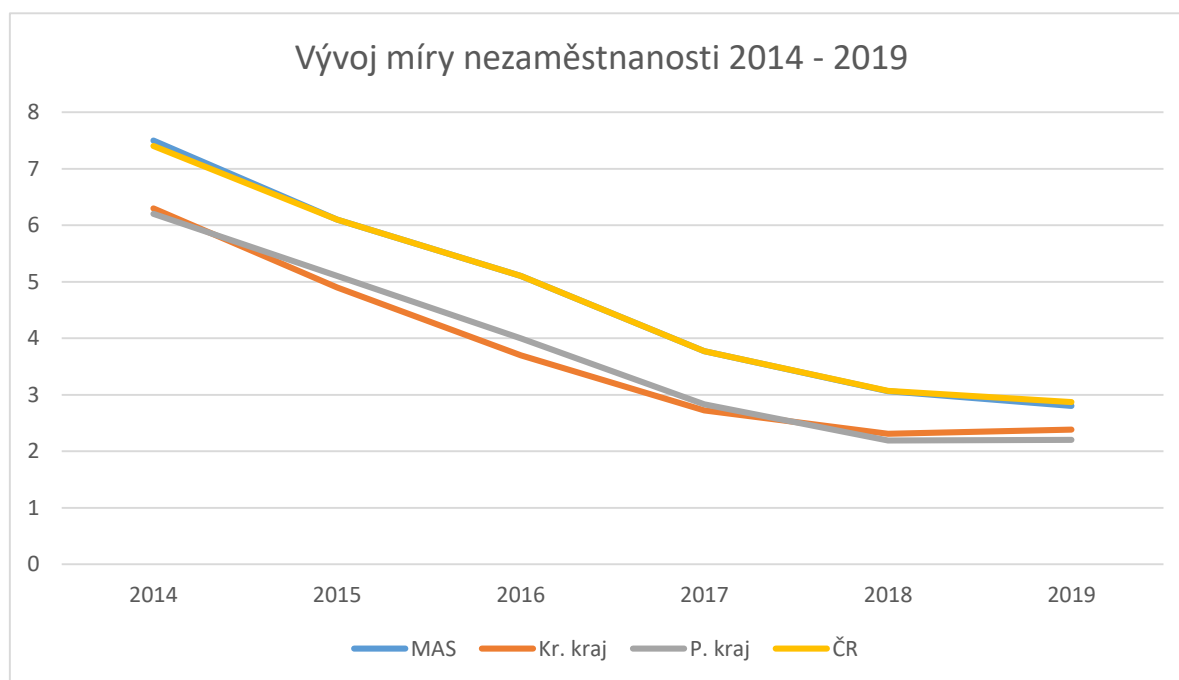
Tabulka č. 22: Počet zaměstnaných v roce 2020 (srovnání ČR a krajů, v tis.)

	ČR	Královéhradecký kraj	Pardubický kraj
Zaměstnaní v hlavním zaměstnání	5195	266,4	258,2

Zdroj: ČSÚ, 2020

Průměrná hrubá měsíční mzda byla v r. 2019 v Královéhradeckém kraji 33 7764,- Kč, v Pardubickém kraji 30 030,- Kč. Průměrná mzda v ČR činila v r. 2020 36 144,- Kč.

Graf č. 30: Vývoj míry nezaměstnanosti na území MAS NAD ORLICÍ 2014-2019

Zdroj: ČSÚ, 2019

Nejvyšší podíl nezaměstnanosti v regionu je na území MAS v obci Sudslava (ORP Vysoké Mýto) 5,60 % a v obci Čestice (ORP Kostelec nad Orlicí) 3,17 %.

Nejnižší podíl nezaměstnaných osob je v obci Svatý Jiří (ORP Vysoké Mýto) 0,55 % a v obci Žďár nad Orlicí (ORP Kostelec n. Orli.) 0,56 %.

Podíl nezaměstnaných osob je údaj, který vyjadřuje podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15 – 64 let ze všech obyvatel ve stejném věku. Pro potřeby statistik z územního hlediska se vychází z počtu obyvatel v členění podle jednotlivých obcí, který se aktualizuje 1x ročně.

Na úrovni ORP jsme schopni sledovat ještě údaj o počtu volných míst a počtu uchazečů na jedno volné místo. Srovnání je uvedeno v následující tabulce (údaje jsou k 31. 12. 2019).

Tabulka č. 23: Volná místa a počet uchazečů na 1 místo (2019)

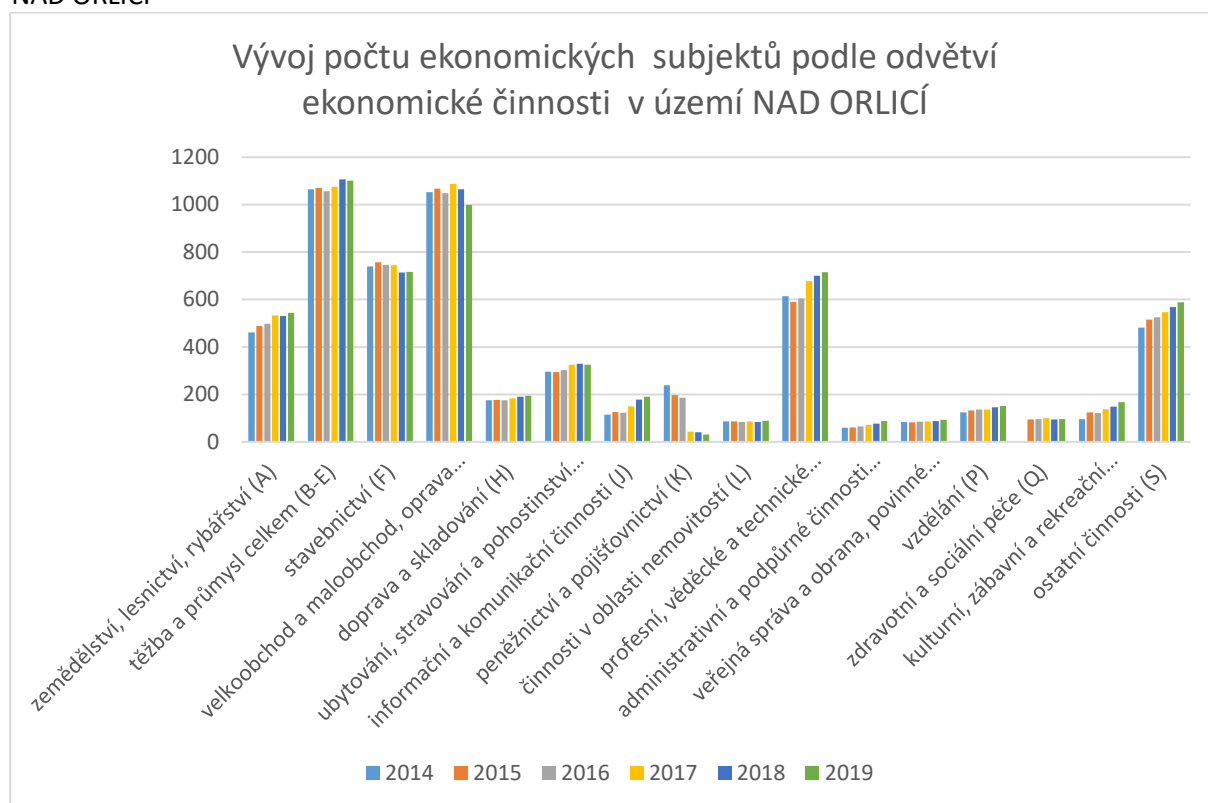
	ČR	Kraj	
		Královéhradecký	Pardubický
Volná pracovní místa	340357	14686	24582
Uchazeči na 1 volné místo	0,6	0,6	0,3

Zdroj: ČSÚ, 2019

Ekonomika

Vývoj počtu ekonomických subjektů od r. 2014 podle odvětví ekonomické činnosti je znázorněn v níže uvedeném grafu.

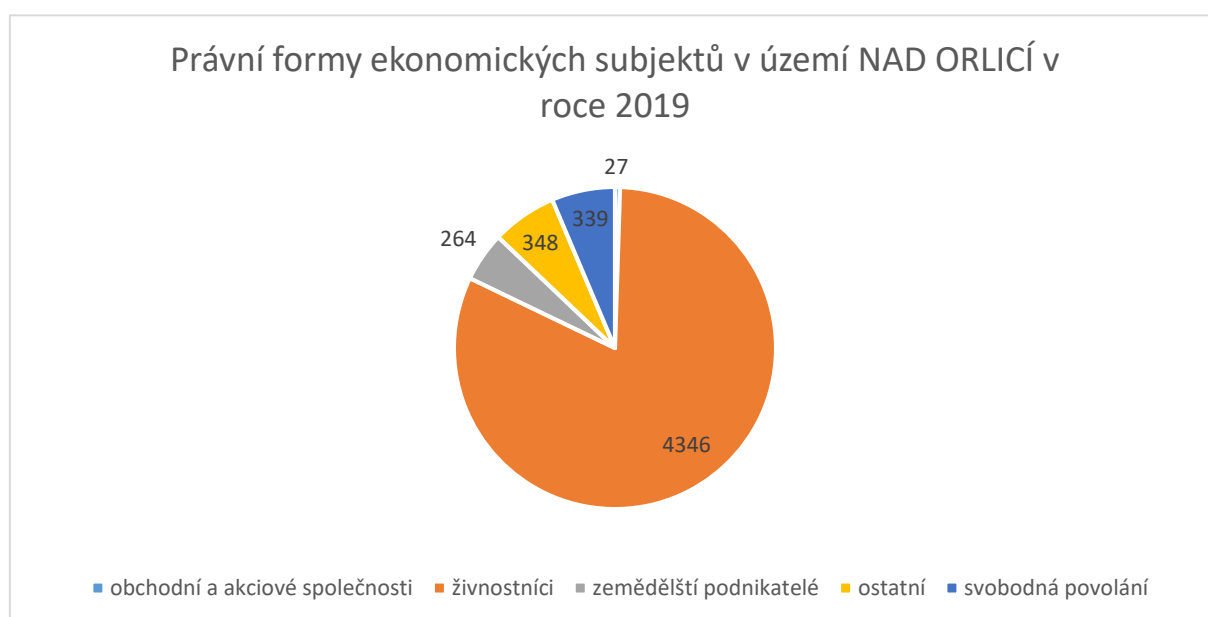
Graf č. 31: Vývoj počtu ekonomických subjektů podle odvětví ekonomické činnosti v území MAS NAD ORLICÍ

Zdroj: ČSÚ, 2019

Skladba ekonomických subjektů dle právní formy v roce 2019 je znázorněna v následujícím grafu.

Graf č. 32: Podíl právních forem ekonomických subjektů v území MAS NAD ORLICÍ v roce 2019

Zdroj: ČSÚ, 2019

Z Registru ekonomických subjektů (RES) vyplývá, že zatímco obchodní společnosti zaznamenali od roku 2014 pokles, zemědělníci podnikatelé a živnostníci zaznamenali v území NAD ORLICÍ nárůst.

Makroekonomické údaje máme k dispozici pouze na úrovni krajů, nicméně srovnání s průměrem ČR může mít jistou vypovídající hodnotu.

HDP (hrubý domácí produkt, tj. celková peněžní hodnota statků a služeb vytvořená za dané období na daném území) dosáhl v r. 2019

v Královéhradeckém kraji to bylo 479 318,- Kč, v Pardubickém kraji 422 684,- Kč na jednoho obyvatele.

Případné nerovnosti mezi regiony lépe vystihuje tzv. čistý disponibilní důchod domácnosti (ČDDD – částka, kterou mohou domácnosti věnovat na konečnou spotřebu, na úspory finančních aktiv a na akumulaci hmotných i nehmotných aktiv). V roce 2019 byla tato částka na 1 obyvatele 263 398,- Kč v Královéhradeckém kraji a 250 788,- Kč v Pardubickém kraji.

Další hodnotou poukazující na „bohatství“ kraje je tvorba hrubého fixního kapitálu. THFK představuje hodnotu pořízení hmotných i nehmotných investic, tedy majetku, který nebude spotřebováván, ale využit pro další produktivní činnost. V r. 2018 činily hodnoty THFK 82 517,- Kč v Královéhradeckém kraji a 93 145,- Kč v Pardubickém kraji.

Mezi významné zaměstnavatele (více než 200 zaměstnanců) na území MAS NAD ORLICÍ patří: Federal-Mogul Friction Products a.s. v Kostelci nad Orlicí (výroba minerálních Významní zaměstnavatelé v regionu MAS

- produktů) – největší zaměstnavatel v území
- Brück AM spol. s r.o. se sídlem v Zámrsku (zpracování kovů, strojírenství)
- Autoneum CZ s.r.o. v Chocni (výroba akustických a tepelných zařízení)

Více než 100 zaměstnanců zaměstnávají firmy De Heus v Běstovicích (výroba krmiv), OSEVA UNI, a. s. v Běstovicích (osiva, travní směsi), SECA - Serafin Campestrini s.r.o. v Borohrádku (zpracování dřeva), Saint-Gobain Construction Products CZ a.s., Divize Isover v Častolovicích (výroba izolačních a zateplovacích materiálů), Energo Choceň, s.r.o. (výroba tlakových a chladících zařízení), ECOS Choceň s.r.o. (strojírenská výroba), TTV spedice spol. s r.o. v Kostelci nad Orlicí (mezinárodní kamionová doprava a spedice), TSS, spol. s r.o. v Třebechovicích pod Orebem (zpracování kovů).

Mimo území MAS patří mezi významné zaměstnavatele Iveco Czech Republic, a.s. se sídlem ve Vysokém Mýtě a Škoda Auto, a.s. v Kvasinách.

Shrnutí kapitoly 2.13. Podnikání, výroba, zaměstnanost.

Vyhodnotit ekonomiku a trh práce v území MAS NAD ORLICÍ je poněkud komplikováno nedostatkem dat na požadované úrovni. Na úrovni obcí máme k dispozici pouze údaje z Registru ekonomických subjektů (rozdělení činností podle NACE a právní formu subjektů) a vybrané údaje o nezaměstnanosti. Na úrovni ORP jsme schopni získat více informací o nezaměstnanosti a činnosti subjektů ve skupinách odvětví. Makroekonomické údaje můžeme srovnávat pouze na úrovni krajů. Je přitom zjevné, že použití makroekonomických údajů (pro MAS tedy „indikátorů“) by velmi pomohlo při sledování změn způsobených např. realizací Strategického plánu – pokud některá z priorit míří do této oblasti.

Území MAS NAD ORLICÍ nevykazuje žádné mimořádnosti v oblasti trhu práce nebo ekonomiky. Patří spíše mezi průměrné ve všech sledovaných aspektech.

Poněkud alarmující může být to, že největšími zaměstnavateli v území jsou pobočky nebo divize mezinárodních společností, a že se věnují převážně výrobě v oblasti automobilového průmyslu (která je náchylná na výkyvy v poptávce). Ve strategii lze tento fakt zohlednit například zaměřením na podporu odvětví, která jsou dlouhodobě udržitelnější, a zároveň na vzdělávání v oblasti manažerských dovedností – zdá se, že čeští podnikatelé postrádají kompetence a odvahu k vedení větších firem.

1.14. Cestovní ruch

Cestovní ruch je oblastí, do které jsou vkládány velké naděje ve spojení s ekonomickými přínosy. Region se svými přírodními či kulturními zajímavostmi se tak stává obchodní komoditou. Její „výtežnost“ je však dána neustálým vzbuzováním zájmu, zlepšováním kvality souvisejících služeb a inovací v podobě nových lákadel, zážitků apod. Vystává tedy otázka, do jaké míry je ono „vytěžování“ ještě v míře udržitelného rozvoje.

Území MAS NAD ORLICÍ nedisponuje velkými lákadly typu lyžařských středisek či rekreačními areály v blízkosti vody. Památky, které se na jeho území nacházejí, nelákají skupiny zahraničních turistů, kteří by přijeli například z hlavního města. Půvab a atraktivita regionu spočívá naopak v jeho klidné kráse, rozmanité přírodě nevyžadující extrémní kondici a přívětivosti místních obyvatel.

Subjektem, který se v území zabývá destinačním managementem, je zájmové sdružení právnických osob Orlické hory a Podorlicko. To je provozovatelem stránek www.mojeorlickehory.cz a vydavatelem tematických propagačních materiálů.

V území působí pouze dvě informační centra – v Chocni a v Kostelci nad Orlicí. Jejich provozovateli jsou města.

1.14.1. Přírodní a krajinné atraktivity

Přírodní park Peliny byl vyhlášen přírodní rezervací (PR) již v roce 1948. Rozkládá se na východ od choceňského zámku a vytváří ideální místo pro odpočinek místních i návštěvníků. Až 35 m vysoké, strmé opukové skály jsou domovem zajímavé flory i fauny. Významný je výskyt vzácných druhů měkkýšů.

Přírodní park Orlice byl zřízen v roce 1996 (PP) podél toků Divoké a Tiché Orlice. Nenáročná trasa vedou svěží krajinou v okolí Borohrádku, Čermné nad Orlicí až k Albrechticím nad Orlicí. Zde se obě řeky stékají a vytvářejí Orlici, která Přírodním parkem Orlice pokračuje až k Hradci Králové.

Bošínská obora byla přírodní rezervací (PR) vyhlášena v roce 1995. Bývalá panská obora a bažantnice má rozlohu 40 ha, komplex je tvořený porostem lužního lesa, loukami a rybníkem. Území je cenné rozmanitostí biotopů lužního charakteru, nachází se zde i mohutné věkovité stromy.

Kostelecký zámecký park je parkem přírodně-krajinářského typu a je jediným chráněným parkem v kategorii přírodní rezervace (PR) v regionu Orlických hor a Podorlicka. Park je také jedinou rezervací bývalého okresu vyhlášenou za účelem ochrany vzácných druhů ptáků. Park patří k nejstarším rezervacím Orlických hor a Podorlicka a je ukázkovým příkladem chráněného území na okraji městské zástavby.

Chropotínský háj (PR) leží v trojúhelníku mezi obcemi Ledce, Očelice a Bolehošť, na předělu okresů Hradec Králové a Rychnov nad Kněžnou. Rezervace o celkové rozloze 18,7 ha byla vyhlášena v roce 1995, důvodem ochrany je zbytek lužního lesa s velmi bohatou vegetací.

Přírodní památka (PP) **Na bahně** se nachází v údolní nivě řeky Orlice mezi Třebchovicemi pod Orebem a Bělčí nad Orlicí. Jedná se o zbytky starých říčních ramen s přilehlými druhově bohatými zamokřenými loukami. Důvodem ochrany je rašelinná lokalita s druhově bohatou květenou bývalé tundry s olšinou.

Vodní tůň (PP) - důvodem ochrany je slepé rameno Tiché Orlice v blízkosti Borohrádku s velmi cennými břehovými porosty. Nachází se zde mnoho vzácných rostlin i živočichů.

1.14.2. Kulturní a historické atraktivity

Podorlický skanzen Krňovice - podorlický skanzen Krňovice je jediné muzeum tohoto typu v Královéhradeckém kraji. Soustřeďuje architektonické a technické památky regionu Královéhradecka, podhůří Orlických hor a Podkrkonoší. V rámci prohlídkové trasy lze vidět nejen stavby samotné, ale i jejich interiér vybavený dobovými exponáty. Maximální důraz je kladen na funkčnost všech exponátů a mnohé z nich je možné si v rámci prohlídky vyzkoušet.

Třebechovické muzeum betlémů - Národní kulturní památka Třebechovický Proboštův betlém představuje unikátní mechanický dřevěný lidový betlém z 19. století. Má více než 2000 figur, z toho 400 pohyblivých. V muzeu jsou i desítky dalších betlémů z České a Slovenské republiky.

Zahradní železnice Běleč - modely vlaků proplétající se po zahradě mezi stromy, skalkami, tunely a mosty. Je určena k návštěvě pro celou rodinu. Modely vlaků jsou ozvučené a osvětlené, vagóny jsou doplněny nákladem, vlakové soupravy se na kolejišti střídají a jezdí do jednotlivých stanic a zastávek. Po kolejišti se prohánějí skutečné repliky lokomotiv a vagónů.

Nový zámek Kostelec nad Orlicí - empírový zámek postavený v letech 1829-1833 patřící rodině Kinských. Veřejnosti byl zpřístupněn v roce 2011 po náročných opravách. Prohlídková trasa, galerie, výstavy a koncerty, kavárna.

Zámek Častolovice - tento renesanční zámek obývá majitelka paní Diana Phipps-Sternberg, která také sama dodává neopakovatelný charakter zahradě, květinové výzdobě a uspořádání interiérů.

Kostel Panny Marie Bolestné - poutní římskokatolický chrám obklopený hřbitovem. Nachází se na vrcholu Homoli, mezi obcemi Borovnice a Lhoty u Potštejna. Areál se schodištěm a hřbitovem je veřejnosti volně přístupný. Kostel je ale otevřen převážně jen o bohoslužbách a poutích.

Vodní mlýn Ledská - barokní vodní mlýn na říčce Bělé s roubeným patrem a šindelovou střechou se nachází v obci Hřibiny - Ledská, která je vzdálena 2 km od Častolovic. Budova mlýna je obklopena velkým dvorem, lemovaným řadou roubených a kamenných hospodářských budov.

Vodárenská věž - věžový vodojem postaven v letech 1925 až 1928 podle návrhu arch. Jaroslava Matičky. Původní funkci ztratil v roce 2008. Věž získal do užívání Spolek přátel města Týniště nad Orlicí, který zde založil muzeum a letní galerii. Slavnostní znovuotevření této zvláštní dominanty města se konalo roku 2010.

Některé historické objekty jsou využívány pro jiné účely a nejsou veřejně přístupné (Starý zámek v Kostelci nad Orlicí, zámek v Koldíně, zámek v Borohrádku apod.)

Z technických památek lze v území nalézt např. **skalní průřez v Chocni** (vznikl po odbourání stropu tunelu při elektrifikaci trati v letech 1949-1953), **náhon Alba** (jedno z nejstarších vodních děl ve východních Čechách, vede od Častolovic po Třebechovice nad Orebem v celkové délce 17,5 km), **hradlo u strážního domku** v Orlickém Podhůří či **retenční nádrž Rychtářský les** v Albrechticích nad Orlicí.

V území se nachází také několik zřícenin či zbytků hradišť: v katastru Chocně lze nalézt hradiště Hlavačov a Vranov a zříceninu Zítkov, v Koldíně zbytky tvrze Dřel a kruhové tvrziště Chlumek.

1.14.3. Zážitková místa a body

Rozhledna Libníkovice - 15 metrů vysoká rozhledna na okraji obce Libníkovice. S velkou slávou byla otevřena roku 1930, kdy nahradila památnou lípu zničenou bleskem.

Rozhledna Vrbice - dřevěná rozhledna s ocelovým schodištěm byla otevřena v roce 2006. Je 30 m vysoká a nachází se ve výšce 445 m n. m. Hlavní vyhlídkové plošiny jsou ve výšce 11 a 25,5 m, vede k nim 118 schodů.

1.14.4. Naučné stezky, cyklotrasy, cyklostezky

Podorlická naučná stezka Albrechtice nad Orlicí je věnována krajině a přírodě v okolí řeky Orlice v oblasti mezi Týništěm nad Orlicí a Štěnkovem. Je zde umístěno celkem 10 tematických panelů, délka stezky je 15,3 km.

Naučná stezka Lesopark Voklik Týniště nad Orlicí - tematická stanoviště jsou zaměřena na ekologii, biologii a lesní pedagogiku.

Naučná stezka Libníkovice - naučná stezka seznamuje s historií a současností obce Libníkovice, nachází se zde i rozhledna.

Naučná stezka Přírodou v okolí Podorlického skanzenu v Krňovicích - seznamuje s přírodními poměry přírodního parku Orlice a přírodní památky Orlice. Délka trasy je 2 km.

Naučná stezka Po stopách živé vody v Orlickém Podhůří - Říčky - vypráví o tom, jak je na světě důležitá voda ve všech svých skupenstvích. Na 8 panelech seznamuje také s historií okolí, vodním a lesním hospodářstvím, fauně a flóře aj. Stezka je dlouhá 9,3 km.

Naučná stezka mezi Orlicemi - cílem naučné stezky je ukázat hodnoty venkova a regionu. Choceňská stezka je vedena jako okružní. Celá má délku 35 km a je rozdělena na dva okruhy 16 a 19 km a v jejich spojnici v Kosteckých Horkách je malý pěší okruh 3 km. Je vhodná pro pěší i cyklisty na malý i několikadenní výlet. Stezka je osazena 19 barevnými panely.

Naučná stezka Dívčí doly v Chocni je 5 km dlouhá a na 9 informačních panelech seznamuje s funkcí lesa a jeho přínosy pro společnost, s přírodními procesy a dalšími zajímavostmi včetně místní historie.

Naučná stezka K. J. Erbena o celkové délce 3,1 km nás zavede do vrcholové partie Lipové stráně, lesoparku podél řeky Orlice v Kostelci nad Orlicí. Tamtéž se nachází **Naučná stezka Mistra Jan Husa**, která je dlouhá 1,9 km. Lesopark je také východiskem **Naučné stezky PhDr. Jiřího Gutha Jarkovského**. Stezka je dlouhá 4,8 km a má 10 zastavení. Nese jméno slavného občana Kostelce nad Orlicí. Navazuje na ni stejnojmenná dálková turistická cesta (58 km, Kostelec nad Orlicí – Ústí nad Orlicí).

Naučná stezka a lesní přírodovědná stanice Sklenářka - na 12 zastavení najdete tůň pro obojživelníky, zídku pro ještěrky a ostatní plazy, hmyzí hotel, broukoviště, stěnu s ukázkami vhodných typů ptačích budek a další. Stezka je vlastně ukázkou živé zahrady.

Území je protkáno také sítí cyklostezek a cyklotras. Celkem šest cyklostezek (jejich přehled je uveden v kapitole 2.6. Infrastruktura a vybavenost) plní kromě rekreační funkce i funkci alternativní možnosti dopravy do práce či do školy.

Seznam cyklotras, které procházejí územím MAS NAD ORLICÍ, včetně uvedení jejich délky a soupisu obcí, kterými procházejí, je uveden v příloze č. 2. soubor 2.6. Infrastruktura a vybavenost.

1.14.5. Možnosti ubytování

Nedílnou součástí vybavenosti pro rozvoj cestovního ruchu jsou ubytovací kapacity. Ty byly v minulosti k dispozici pouze ve větších městech v podobě doživajících prvorepublikových hotelů či naopak v přírodě v podobě chatků pro dětské tábory. S rozvojem podnikání a zejména pak s možností čerpat granty na rozvoj v této oblasti se objevila nová zařízení, která poskytují odpovídající kvalitu (Hostinec U Hubálků v Kostecké Lhotě, Penzion Pod rozhlednou ve Vrbici). Došlo i k rekonstrukci starších objektů a někteří podnikatelé se osmělili poskytovat ubytování ve svých objektech, které dříve sloužily jako hospodářství, k bydlení či k rekreaci (Ekofarma Bílý mrak

v Borohrádku, chata v Bělči nad Orlicí, chalupa v Česticích, ubytování v soukromí v Třebechovicích pod Orebem).

Tabulka č. 28: Hromadná ubytovací zařízení v území MAS NAD ORLICÍ

Obec	Kategorie	Název	Kapacita
Albrechtice nad Orlicí	ostatní	Chatky TJ Sokol	8
Běleč nad Orlicí	ostatní	Tábor J.A.Komenského	196
Blešno	ostatní	Ranch B	20
Borohrádek	penzion	Ekofarma Bílý mrak	25
		Ubytování Náměstí	20
Častolovice	penzion	Penzion Beseda	13
Dobříkov	penzion	Cedrový penzion	20
Choceň	hotel	Hotel Peliny	110
		Hotel Marilyn	25
		Hotel GARNI Michael	40
	penzion	Penzion u zvonu	20
		Ubytovna Peliny	28
Koldín	penzion	Láskův mlýn	13
Kostelec nad Orlicí	hotel	Hotel Panský Dům	50
		Hotel U Splavu	42
	hostinec	Hostinec u Hubálků	42
	penzion	Penzion Podhorní mlýn	19
	autokemp	Autokemp Orlice	60+70 pro stany a přívěsy
	ostatní	Domov mládeže VOŠ a SOŠ a SOU	120
		Domov mládeže střediska CHKT	150
Kostelecké Horky	ostatní	Horecká škola	26
	ostatní	Modrý dům	11
Oucmanice	ostatní	Ekocentrum Paleta	48
Sudslava	ostatní	Zdeněk Šimek	5
Třebechovice pod Orebem	hotel	Hotel BOR	27
	ostatní	Apartmán ve Skanzenu	9
		Ranč Orlice	22
		Statek u Kynosů	23
		Ubytovna Golem	6 pokojů

Týniště nad Orlicí	motel	Motel Roubenka	38
	hotel	Hotel Orlice	45
	ostatní	Apartmán Týniště	8
		Vodácko-turistické centrum Rampa sport	16 + 150 stanů
		Táborová osada Suché břehy	48
		Areál chovatelů	15
	kemp	Kemp Písák	20 + 20 stany
Vrbice	penzion	Penzion Pod Rozhlednou	46

Zdroj: ČSÚ, vlastní šetření 2020

1.14.6. Půjčovny

Důležitou součástí služeb pro cestovní ruch jsou půjčovny. V území MAS NAD ORLICÍ jich působí nemnoho – půjčovna kol a koloběžek v Albrechticích nad Orlicí, půjčovny sportovních potřeb a vybavení ve Vrbici (Penzion Pod rozhlednou), v Kostecké Lhotě (Hostinec u Hubálků), v Kosteckých Horkách (Horecká škola), v Kostelci nad Orlicí (2U). Vodácké vybavení lze zapůjčit v Týništi nad Orlicí (Rampa Sport) a v Kostelci nad Orlicí (Autocamp Orlice). Jmenované půjčovny poskytují služby zejména ubytovaným hostům. Na ubytování nezávislá je tak jen půjčovna ČD Bike v Chocni.

Shrnutí kapitoly 2.14. Cestovní ruch

Území MAS NAD ORLICÍ náleží dle metodiky CzechTourism do turistického regionu Východní Čechy, zasahuje do turistických oblastí Hradecko, Orlické hory a Podorlicko, Pardubicko a Svitavsko. Tato skutečnost poněkud ztěžuje destinační management a společnou propagaci území. Dalším limitujícím faktorem rozvoje cestovního ruchu je fakt, že kromě Třebechovického betléma se zde vyskytují kulturní a přírodní zajímavosti pouze regionálního významu. Větší část území je průjezdní oblastí do významné turistické destinace Orlické hory, z toho důvodu budou vyhledávanými službami služby jednorázové a krátkodobé (jednodenní).

1.15. Příroda a krajina

1.15.1. Krajinné hodnoty

Území MAS NAD ORLICÍ tvoří krajina dolních toků Tiché a Divoké Orlice, které v severní části pokračují společným tokem Orlice. Mezilehlý hřbet se vyznačuje výrazně odlišnou krajinou strukturou. Pro západní polovinu spíše odpovídá název Poorličí, ve východní části je již patrný vliv Orlických hor a k označení území můžeme použít termínu Podorlicko.

Nejvyšším bodem je návrší Kaprad' nad obcí Proruby, nejnižším pak meandrující koryto Orlice v Bělči nad Orlicí. Nadmořská výška se pohybuje mezi 237 - 526 m. n. m.

Z geomorfologického hlediska spadá většina území do celku Třebechovické tabule, na jihu na malou část území zasahuje Českořebovská vrchovina a Loučenská tabule.

Geologické a pedologické poměry

Na území celého Královéhradecka se nachází rozmanitá geologická podloží, která můžeme rozdělit na dva základní odlišné celky: geologické podloží Orlických hor v severovýchodní části a geologii vnitrozemí. V Orlických horách nalezneme metamorfované horniny (ruly, svory, fylity, břidlice, amfybolity), vnitrozemí je tvořeno zejména sedimenty.

Rozmanitost geologického podloží způsobuje pestré složení půd. Převažují hnědé půdy. Na území se nachází velké množství pískoven, ať již vytěžených, nebo stále aktivních. To přináší regionu nejen ekonomické zisky, ale i zátěž v podobě zvýšené nákladní dopravy, zásahy do krajiny (povrchové lomy a jejich rekultivace) a v neposlední řadě i problémy s podzemní vodou.

Produkční schopnost zemědělského půdního fondu je díky nivním půdám v rámci Královéhradeckého kraje nadprůměrná.

Klimatické poměry

Podle Quittovy klasifikace spadá jihovýchodní část území MAS NAD ORLICÍ do mírně teplé klimatické oblasti, severozápadní část (ve směru k Orlickým horám) pak k chladnější. Pro tyto klimatické oblasti je charakteristické dlouhé, suché a teplé léto (40-50 letních dní, srážkový úhrn ve vegetačním období 350-450 mm a průměrná červencová teplota 17-18°C). Zima je mírná s krátkým trváním sněhové pokrývky (50-60 dní se sněhovou přikrývkou, 110-160 mrazových dní, průměrná teplota v lednu -2- -3°C). Oblast je typická průměrnou roční teplotou 7°C a srážkovým úhrnem okolo 700 mm.

Toto mírné klima zásadně ovlivňuje nejen zemědělskou činnost v území, ale je významným předpokladem pro celoroční turistickou aktivitu.

Vegetační poměry

Lesy tvoří významnou složku krajinného rázu a jsou zároveň atraktivní i z hlediska rekreace.

Téměř třetina území MAS NAD ORLICÍ vykazuje vyšší než 45% zastoupení lesní půdy, což je výrazně vyšší podíl ve srovnání 33% lesnatosti ČR. Lesní celky s přirozeným dřevinným složením se zachovaly jen zlomkovitě. Pro nivu Orlice jsou charakteristické lužní porosty, v podhůří Orlických hor jsou to doubravy a dubohabřiny, ve vyšších polohách bučiny. V hospodářských lesích převažuje smrk, v nivě Orlice je častá i borovice. Nucené mýcení lesa znamená mj. otevírání cesty větrům, které rozvracejí lesní porosty, a tak se zvyšuje množství kalamitních těžeb.

Řeka Orlice a fenomén záplav

Na charakteru území se významným způsobem podílí meandrující Orlice, která si do dnešních dní zachovala relativně přirozené formování říční nivy. Tok je významně regulován jen v sídlech a každoroční dynamika řeky je stále běžnou součástí života obyvatel. Po dlouhá staletí se venkov a

především zemědělství tomuto režimu adaptovaly a jedním z důležitých cílů je zachovat původní nivní krajinu. V místech, kde je přirozený režim řeky poškozen nebo omezen, můžeme sledovat dopady pravidelných záplav.

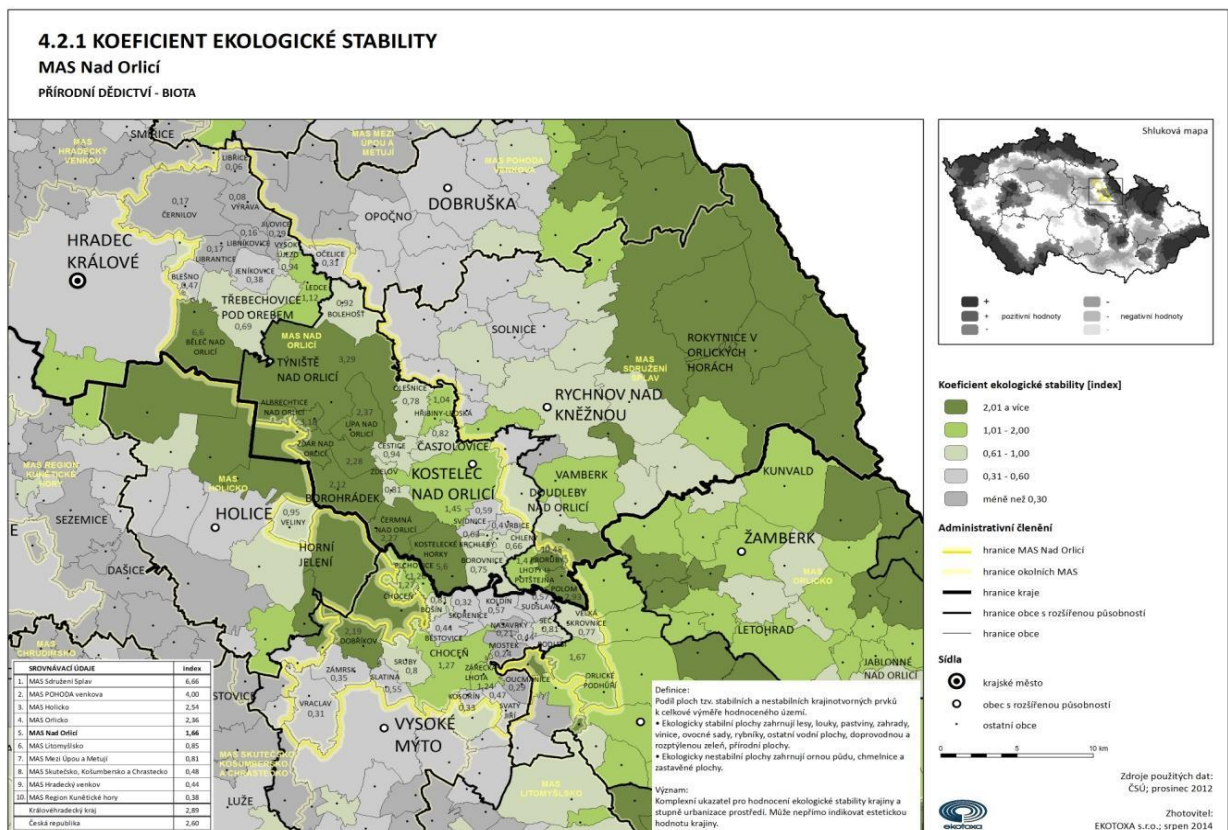
Z jihovýchodu přitéká do území Tichá Orlice, ze severovýchodu pak Divoká Orlice. Obě mají na území již charakter nížinných řek s volně meandrujícím korytem. Obě Orlice se slévají před železničním mostem u Albrechtic a dále spolu proudí kolem Týniště do Hradce Králové, kde se vlévají do Labe. Podél obou jejích břehů leží desítky mrtvých ramen, vyvinutých převážně přirozenou cestou, s původní květenou a zvířenou. Na Orlici lze sledovat vznik mrtvých ramen a jejich vývoj od nejmladších, právě vytvořených, až po úplně zazeměná a zarostlá olšinami a lužními porosty. Orlice je tak živou ukázkou vývoje říčních ekosystémů.

Pravidelné jarní záplavy se projevují naplněním říčních ramen a rozlivy do široké nivy. Pokud je niva tvořena lužním lesem s navazujícími travními porosty, nejedná se o závažný problém spojovaný s ohrožením životů obyvatel ani významnými škodami na majetku.

Aktuální stav krajiny a ochrana přírody

Krajina je formována meandrujícím tokem Orlice, určujícím charakter a dynamiku celého území. Mimo nivu tvořenou pastvinami a zemědělským územím je krajinný pokryv z významné části tvořen jehličnatými a z menší části pak i listnatými lesy. Největší lesní celek se táhne od Chocně až k Hradci Králové, druhý pak od Kosteleckých Horek až k Třebechovicím. Městská zástavba, průmyslové a obchodní zóny jsou zastoupeny v nevýznamné míře, vázané na městská sídla na toku Orlice. Vodní prvek je tvořen pouze vodním tokem Orlice, vodní plochy jsou nevýznamných rozměrů ve formě drobných rybníků.

Obr. č. 2: Ekologická stabilita krajiny MAS NAD ORLICÍ

Část území vykazuje velmi vysoký koeficient ekologické stability. Jedná se o území lesů, luk a pastvin. Severní a jižní část (většinou pole) má naopak velmi nízký index, což snižuje celkový index MAS.

1.15.2. Chráněná území

Zvláště chráněná území (ZCHÚ)

V území MAS NAD ORLICÍ není vyhlášeno žádné velkoplošné chráněné území – ani národní park, ani chráněná krajinná oblast. Nejblíží CHKO jsou Orlické hory.

Z maloplošných chráněných území se zde vyskytují pouze přírodní rezervace (PR, 5) a přírodní památky (PP, 9). Jejich přehled je uveden v následující tabulce.

Tabulka č. 25: Maloplošná chráněná území MAS NAD ORLICÍ

Název	Lokalita	Rozloha (ha)	Důvod ochrany
Přírodní rezervace			
Bošínská obora	Bošín	36,86	Toto území je tvořeno lesními porosty lužního lesa přirozeného charakteru s monumentálními věkovitými jedinci. Dále je tvoří luční porosty bývalé obory a bažantnice s význačnými solitéry, s parkovou úpravou a s umělou vodní nádrží.
Peliny	Choceň	3,31	Strmé opukové stráně se smíšeným porostem a teplomilnou květenou
Chropotínský háj	Bolehošť, Očelice	18,7	Zbytek lužního lesa s bohatou vegetací
Hemže-Mýtkov	Choceň, Mostek, Zářecká Lhota	20,62	Toto území je tvořeno jižními svahy nad řekou se suťovými lesy na opukových výběžcích s bohatým výskytem hajní květeny, měkkýšů a obojživelníků v přilehlých slepých ramenech Tiché Orlice.
Kostecký zámekský park	Kostelec nad Orlicí	29,46	vzácný ekosystém, jedná se o jedinečný výskyt dřevin ale i některých bylinných druhů, které jsou nedílnou součástí historicko-architektonického souboru zámekského parku
Přírodní památka			
Bělečský písňík	Běleč nad Orlicí	4,11	Na vlhčích stanovištích je největší výskyt masožravé rostliny, rosnatky okrouhlolisté, ve Východočeském kraji. Na sušších stanovištích rostou různé druhy plavuní (plavuňka zaplavovaná, plavuň vidlačka) a v tůňkách velmi vzácný rdest dlouholistý.
Na bahně	Běleč nad Orlicí	1,27	Rašelinná lokalita s bohatou květenou bývalé tundry s olšinou.
Na Hadovně	Proruby	0,39	Poslední lokalita vstavače kukačky ve východních Čechách
Vodní tůň	Borohrádek	0,31	Slepé rameno Tiché Orlice s břehovými porosty
U Glorietu	Týniště nad Orlicí	8,32	cenný lokální ekotyp týnišťské tzv. "pancéřované" borovice (Pinus sylvestris), vyznačující se charakteristickým habitem a výrazně deskovitě odlupčitou borkou.

Vstavačová louka	Chocẽ	0,93	Vlhké louky s bohatým výskytem kosatce sibiřského, vstavače májového, kruštíku bahenního a dalších ohrožených druhů rostlin.
U Černoblatké louky	Týniště nad Orlicí	5,76	Významný porost ekotypu borovice lesní
Týnišťské Poorličí	Týniště nad Orlicí	54,54	Zajištění stabilní populace páchníka hnědého a zajištění ochrany a podpory jeho biotopů, ve vazbě na využívání lesního komplexu a okolních pozemků
Orlice	Týniště nad Orlicí, Běleč nad Orlicí, Třebechovice pod Orebem, Blešno	62,94	zachování dosud z části neregulovaného řečiště spojené Orlice a typických částí údolní nivy s vodními a lužními společenstvy v k.ú. Štěpánovsko, Týniště n. O. a Petrovice.

Zdroj: AOPK ČR, 2014

Přírodní park Orlice byl zařazen mezi přírodní památky v roce 1996. Rozlohou 11 462 ha patří k nejrozsáhlejším územím této kategorie u nás – sleduje tok Divoké Orlice od hranice Chráněné krajinné oblasti Orlické hory v Klášterci nad Orlicí, tok Tiché Orlice od Mladkova po soutok obou Orlic a spojenou až do Hradce Králové v celkové délce asi 200 km. Přírodní park Orlice leží v rozpětí od 227 m.n.m. při ústí Orlice do Labe až po cca 500 m.n.m v údolích Orlických hor. Řeka Orlice, zvaná též Spojená Orlice, patří k nejvydatnějším východočeským přítokům Labe. Přírodní park plní i funkci rekreační, zejména jako zázemí přilehlých měst. Řeka je vyhledávána sportovními rybáři a vodáky, okraje říční nivy jsou již od počátku 20. stol. využívány chataři. Územím vede také hustá síť turistických stezek, jeho nížinný nebo jen mírně zvlněný terén je vhodný i pro cykloturistiku.

V území se vyskytuje velké množství památných stromů. Kromě dubů, buků a lip můžeme za místní kuriozity považovat platany v Kostelci nad Orlicí a borovici ve Svídnici. Přehled všech památných stromů v území je v příloze č. 2, soubor 2.15. Příroda a krajina.

Na území MAS NAD ORLICÍ se nachází také pět evropsky významných lokalit. Jejich přehled i důvod zařazení do soustavy evropských chráněných území NATURA 2000 je uveden v následující tabulce.

Tabulka č. 26: Chráněná území NATURA 2000 v území MAS NAD ORLICÍ

Evropsky významné lokality	Lokalita	Rozloha v (ha)	Specifikace území
Hemže-Mýtkov	Choceň, Zářecká Lhota, Mostek	27,8	Lesy svazu Tilio-Acerion na svazích, sutích a v roklich
Orlice a Labe	Albrechtice nad Orlicí, Borohrádek, Častolovice, Čermná nad Orlicí, Čestice, Kostelec nad Orlicí, Lípa nad Orlicí, Týniště nad Orlicí, Zdelov, Žďár nad Orlicí	2683,2	smíšené jasanovo-olšové lužní lesy temperátní a boreální Evropy; otevřené trávníky kontinentálních dun s paličkovcem a psinečkem; přirozené eutrofní vodní nádrže s vegetací typu Magnopotamion nebo Hydrocharition; nížinné až horské vodní toky s vegetací svazů Ranunculion fluitantis a Vallitricho-Batrachion; bezkolencové louky na vápnatých, rašelinných nebo hlinito-jílovitých půdách; vlhkomilná vysokobylinná lemová společenstva nížin a horského až alpského stupně; extenzivní sečené louky nížin až podhůří; smíšené lužní lesy s dubem letním, jilmem vazem, jilmem habrolistým, jasanem ztepilým nebo jasanem úzkolistým podél velkých řek atlantské a středoevropské provincie; lokalita bolena dravého, klínatky rohaté, vydry říční
Piletický a Librantický potok	Černilov	25,3	lokalita šidélka ozdobného
Týnišťské Poorličí	Třebechovice pod Orebem, Týniště nad Orlicí, Štěnkov	648,7	lokalita páchníka hnědého
Častolovice - zámek	Častolovice	0.8172	lokalita vrápence malého
Zámek v Kostelci nad Orlicí	Kostelec nad Orlicí	0.0196	Lokalita vrápence malého

Zdroj: AOPK ČR, 2014

Shrnutí kapitoly 2.15. Příroda a krajina

Charakter přírody a krajiny v území MAS NAD ORLICÍ je dán skutečností, že celá oblast – jak ostatně vyplývá i z názvu MAS – se rozprostírá podél řeky Orlice. Její tok patří k nejzachovalejším u nás, a proto je pro obyvatele i návštěvníky území cenným prvkem. Dokladem toho jsou části území (včetně rostlin a živočichů) používající různé formy ochrany.

Obhospodařování krajiny je možné díky vhodným klimatickým podmínkám a dochází k jeho postupnému rozvoji. Prostředí je hojně využíváno k rekreaci a dochází také k posilování jeho rekreační funkce.